



A gépipari ágazatok regionális jellemzői

Tartalom

Bevezetés.....	2
Összefoglalás.....	3
A gépipar értéktermelő képessége.....	5
A gépipari vállalkozások szervezeti jellemzői.....	8
Külföldi tőke a gépiparban.....	11
A gépipari termelés és értékesítés jellemzői.....	16
Termelés.....	16
Átlagos teljesítmény és termelékenység.....	20
Értékesítés.....	23
A gépipar foglalkoztatási szerepe.....	27
Az alkalmazásban állók száma, összetétele.....	27
Kölcsönzött munkaerő a gépiparban.....	30
Keresetek.....	32
A gépipari beruházások jellemzői.....	34
A gépipari vállalkozások felsőoktatási, kutatás-fejlesztési kapcsolatai.....	38
Vállalkozások közötti együttműködés a gépiparban.....	41

Táblázatok

Módszertan

Megjegyzések

Jelmagyarázat

További információk, adatok (linkek)

Bevezetés

A gépipari vállalkozások fontos szerepet töltenek be az ország jövedelemtermelésében, versenyképességének megőrzésében, javításában. A magyar régiók többségében a gazdaság húzóágazatát képezik, termékeik zöme exportra kerül.

Az ágazatcsoport tevékenységében kialakult területi különbségeket befolyásolták a gépipari hagyományokkal rendelkező térségek termelési szerkezetének átalakulása, megújulása, a zöldmezős beruházások révén létrejövő gyárak által meghonosított új technológiák.

A rendszerváltást követően megnyíló piaci lehetőségeket számos külföldi vállalkozás kihasználta és gyáregységeket telepített hazánkba. E szervezetek tevékenysége mára jelentőssé vált a gépipari termelésben, az exportban és a magas hozzáadott értéket előállító területeken, létszámigényük jelentős, s beszállítóik révén gazdasági hatásuk szélesebb körű.

Az ágazatcsoport teljesítményét összességében alapvetően a közepes és nagyméretű vállalatok működése határozza meg, melyet tulajdoni viszonyaik, termelési szerkezetük, valamint értékesítési lehetőségeik is mutatnak. Kiadványunkban ezért a legalább ötven főt foglalkoztató gépipari szervezetek tevékenységét vizsgáltuk.

Bemutatjuk az ágazatcsoportba sorolt vállalkozások jellemzőit, illetve azok regionális különbségeit szervezeti jellemzőik, termelésük, értékesítésük, foglalkoztatási szerepük, beruházásaik alapján. Külön fejezetben kitérünk a külföldi tőke jelenlétére, valamint a gépipari vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységben való részvételére, illetve kapcsolataikra is.

Összefoglalás

2011-ben mindössze 540 olyan gépipari ágazatokba sorolt vállalkozást tartottak nyilván hazánkban, melyek létszáma elérte az ötven főt. Számuk meglehetősen alacsonynak tűnik, ennek ellenére a termelésben, az értékesítésben és ezen belül különösen az exportban, illetve a foglalkoztatásban meghatározó szerepet töltenek be. Teljesítményük területileg erősen differenciálódik, és elsősorban az ország középső, nyugati, valamint északi térségeiben összpontosul.

A gépipari vállalkozások tevékenységét a külföldi befektetések jelentősen befolyásolták. Az ágazatcsoport kimagasló külföldi tőkét koncentrál, mely a nagy szérianagyságban termelő, több ezer főt foglalkoztató cégek és a hozzájuk kapcsolódó beszállítói hálózat megtelepedésének eredménye. A külföldi tőkebefektetők a korábbi gépipari hagyományokkal rendelkező, illetve más piaci előnyöket biztosító térségeket részesítették előnyben, így termelési potenciáljuk elsősorban az ország középső és nyugati felében összpontosul.

Szervezeti formáikat tekintve a gépipari vállalkozások között gyakoribb a nagyobb tőkével működő jogi személyiségű társaságok előfordulása. Szinte kizárólag társas formában voltak bejegyezve, illetve túlnyomó részük kft vagy rt. A működés szervezeti keretei a vizsgált vállalkozások méret szerinti összetételében is tükröződnek. A gépipari vállalatok ugyanis az átlagosnál nagyobb létszámmal végzik tevékenységüket.

Mindezen tényezők számottevő területi különbségeket eredményeztek az országban, ami ágazati szinten is megfigyelhető a termelést, az értékesítést és a foglalkoztatottságot, valamint a beruházásokat illetően. A gépipar négy ágazata közül a járműgyártás teljesítménye a legnagyobb az országban, ami mellett a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása a meghatározó. A villamos berendezés, valamint a gép, gépi berendezés gyártása súlya lényegesen elmarad az előbbi két területtől, amelyben a külföldi tőke átlagosnál kisebb jelenléte, valamint a termelési kapacitások kiépítettségének eltérő volta játszik szerepet.

A termelési értéket tekintve a járműgyártás a nagy autóipari cégek betelepülésével Nyugat- és Közép-Dunántúlon koncentrálódik, melyhez várhatóan felzárkózik a délföldi régió is. A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása teljesítménye Közép-Dunántúlon és Közép-Magyarországon a legnagyobb, de súlya alapján a Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a leginkább kiemelkedő. Összességében a gépipari tevékenységben megfigyelhető területi különbségeket ezen két ágazat szereplői határozzák meg, melyet a multinacionális, külföldi piacra termelő vállalkozások jelenléte, termelésének jellemzői nagymértékben befolyásolnak. A gépipar további két területe, a villamos berendezés, valamint a gép, gépi berendezés gyártása területi koncentrációja kisebb, ami a szereplőiket jellemző kisebb szervezeti méretből, illetve termékeik eltérő piaci keresletéből ered.

A vizsgált gépipari szervezetek alapvetően exportra termelnek, értékesítésük több mint kilenczede ugyanis külpiacra irányult. E dominancia mögött szintén a hazánkban termelő multinacionális cégek tevékenysége húzódik meg, amit a külföldi érdekeltségű

vállalkozások területi koncentrációjából is látható. Ott, ahol nagyobb számban alapították meg leányvállalataikat, ott az elért bevétel és ezen belül az export aránya is magasabb.

A gépipari foglalkoztatottak a termeléshez viszonyítva kisebb hányadot képviselnek a feldolgozóiparon belül, s az ágazatok szerinti összetétel is valamelyest kiegyensúlyozottabbnak tekinthető. Ennek ellenére az alkalmazásban állók számát szintén az ágazatcsoport két területe, a járműgyártás és a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása határozza meg, bár dominanciájuk nem oly nagymértékű, mint a kibocsátásban. A legtöbb gépipari dolgozó így az ország középső, dunántúli, vagy északi térségeiben dolgozott, az említett két ágazat valamelyikébe sorolt szervezeteknél. A villamos berendezés, valamint a gép, gépi berendezés gyártása a termeléshez viszonyítva relatíve nagyobb létszámot foglalkoztatott, ami az átlagosnál alacsonyabb termelékenységi mutatóban is tetten érhető, s összefügg ezen tevékenységek kisebb szérianagyságával, vagy termékeik hozzáadott értékével.

A gépipari szereplők jelentős összegeket fordítanak beruházásokra. A fejlesztések nagyságát az elmúlt négy esztendőben a termeléssel összefüggésben az egyes húzóágazatok jelenléte, tevékenysége befolyásolta, így számottevő hatást gyakoroltak az autóiparban megvalósult, illetve a még folyamatban lévő befektetések, valamint a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában eszközölt beruházások. A fejlesztések túlnyomó része gép, berendezés beszerzése volt, mely főként importból származott.

A vizsgált ágazatcsoport tevékenységének jellemzőit a szervezetek mérete alapvetően befolyásolja. A létszám nagyságának növekedésével az összesített teljesítményük, valamint termelékenységük nő, illetve termékeik egyre nagyobb hányadát exportálják. Kis számuk ellenére a termelés döntő részét a legalább ezer főt foglalkoztató gépipari vállalkozások adják, értékesítésükben az export szinte kizárólagos szerepet tölt be, valamint ők alkalmazták a legtöbb gépipari munkavállalót. A legnagyobb, illetve az 500–999 fős kategóriába tartozó szervezetek között a külföldi tőkével működők megtelepedése jelentős területi különbségeket eredményezett. Az ágazatcsoport szerepe ugyanis ott a legerőteljesebb, ahol ezek a vállalkozások termelnek.

A hazánkban működő gépipari vállalkozások aktív kapcsolatot ápolnak a szakirányú képzéseket kínáló felsőoktatási intézményekkel, mely a képzések tartalmának kialakításában, a kutatás-fejlesztési tevékenység kölcsönösen kedvező támogatásában, a versenyképesség megőrzését szolgáló fejlesztésekben is megnyilvánul. A kutatás-fejlesztési ráfordítások nagysága a termeléshez hasonlóan területileg jelentős különbségeket mutat, mely egy-egy húzóágazatban működő vállalkozás szerepéhez köthetők.

A gépipar értéktermelő képessége^a

A gépipar húzóágazatnak számít a fejlett gazdasággal rendelkező országokban. A termelési folyamat során értékes alapanyagokat és többféle energiát használ fel, ezért széles körű a beszállítói hálózata. A magas fokú gépesítettség ellenére jelentős az emberi erőforrás szükséglete. A gépipari termékek piacán nagy a kereslet az újdonságok iránt, ezért magas fokú az innováció és a kutatási, fejlesztési tevékenység. Ezzel együtt a termelés és a kibocsátás erősen konjunktúra függő, recesszió idején gyorsan visszaesik a termékek iránti kereslet. (Ennek egyik példája a 2008-ban kirobbant és hazánkba is begyűrűző válság, amikor jelentősen csökkent az ágazatcsoport teljesítménye.)

Mindezek ismeretében elmondható, hogy a gépipari vállalkozások fontos szerepet töltenek be a nemzetgazdaság jövedelem-termelésében. A legutolsó rendelkezésre álló adatok szerint országosan, 2009-ben a vizsgált ágazatcsoportba tartozó szervezetek összesen 1 789 milliárd forint bruttó hozzáadott értéket állítottak elő, ami a nemzetgazdasági teljesítmény 8,3%-át jelentette.

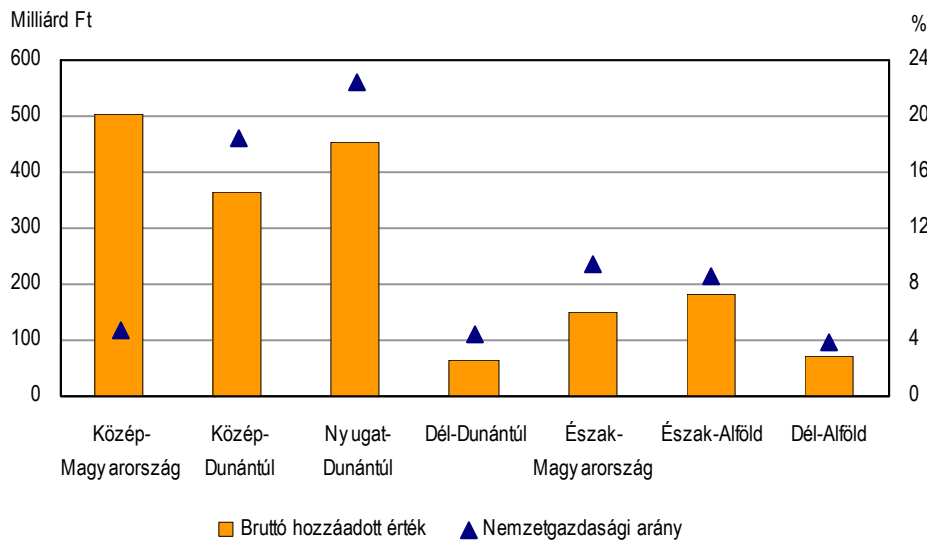
1990 után a külföldi tőkebefektetésekért folytatott versenyből elsősorban a főváros és környéke, a Dunántúl középső és nyugati területe került ki győztesen. Észak-Magyarországon a nehézipari tevékenységre rátelepült hagyományos gépgyártás szerepe a keleti piacok elvesztése miatt jelentősen visszaszorult. Mindezek hatására a 2000-es évek végére a gépipari vállalkozások által megtermelt hozzáadott érték területileg erőteljesen koncentrált. A 2009. évi kibocsátás közel háromnegyedét ugyanis három régióban, a fővárost is magában foglaló Közép-Magyarországon, valamint a Közép- és a Nyugat-Dunántúlon letelepedett szervezetek állították elő. Észak-Alföldön képződött a gépipar hozzáadott értékének egytizede, Észak-Magyarországon pedig a 8,4%-a. A gépipari hagyományokkal kevésbé rendelkező Dél-Dunántúlon és a Dél-Alföldön a kibocsátás összege külön-külön nem érte el az országos teljesítmény öt százalékát.

Közép-Magyarország kivételével a kibocsátás összege és a nemzetgazdasági teljesítményen belüli részesedése között szoros kapcsolat fedezhető fel a régiókban. Minél magasabb volt ugyanis a gépipari vállalkozások által előállított hozzáadott érték, annál nagyobb arányt ért el a teljes kibocsátáson belül. A teljesítmény alapján kimagasló Nyugat-Dunántúlon az ágazatcsoport képviselői állították elő az összes hozzáadott érték 23%-át, Közép-Dunántúlon pedig 18%-át. Az észak-magyarországi gépipari vállalkozások súlya egytizedes volt, a többi régióban ez az arány kilenc százalék alatt maradt. Budapesten és Pest megyében együtt 4,7%-ot ért el a gépipar részesedése, ami a szolgáltatások és más ipari ágazatok jelenlétével függött össze.

A gépipar súlya az értéktermelésben 2005-höz viszonyítva a Nyugat-Dunántúlon 0,5 százalékponttal, a Dél-Dunántúlon pedig 0,2 százalékponttal nőtt, az Észak-Alföldön nem változott, a többi régióban 0,9 százalékpont (Dél-Alföld) és 2,9 százalékpont (Észak-Magyarország) közötti mértékben zsugorodott.

^a A fejezetben a legutolsó rendelkezésre álló 2009. évi adatok részletezése olvasható.

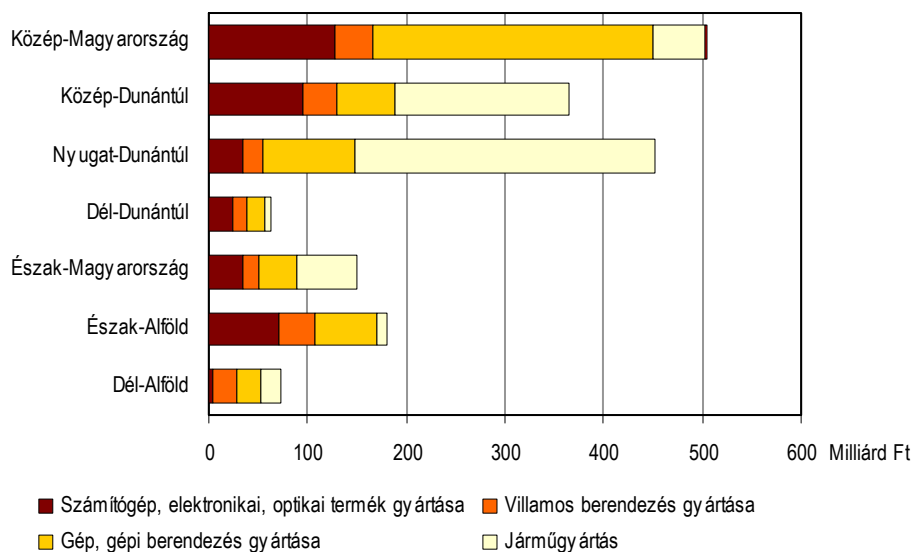
A gépipar gazdasági teljesítménye és nemzetgazdasági súlya a régiókban, 2009



A gépipar szereplői a Nyugat-Dunántúlon járultak hozzá a legnagyobb arányban (63%-kal) a feldolgozóipar hozzáadott értékéhez. Az országos átlagnál (41%) szintén nagyobb részt képviseltek a Közép-Dunántúlon, ahol a kibocsátás felét adták.

A gépipari vállalkozások által előállított termékek erőforrás igénye jelentős, hozzáadott értékük nagy. Ennek következtében magas a teljesítmény fajlagos nagysága. 2009-ben egy lakosra 178 ezer forint gépiparban megtermelt bruttó hozzáadott érték jutott. A jelzőszám nagysága a Nyugat-Dunántúlon az országos 2,5-szeresét, a Közép-Dunántúlon pedig 1,9 szeresét tette ki, a többi régióban pedig annak 31%-a (Dél-Alföld) és 96%-a (Közép-Magyarország) közötti intervallumban helyezkedett el.

A bruttó hozzáadott érték megoszlása a gépiparban, 2009



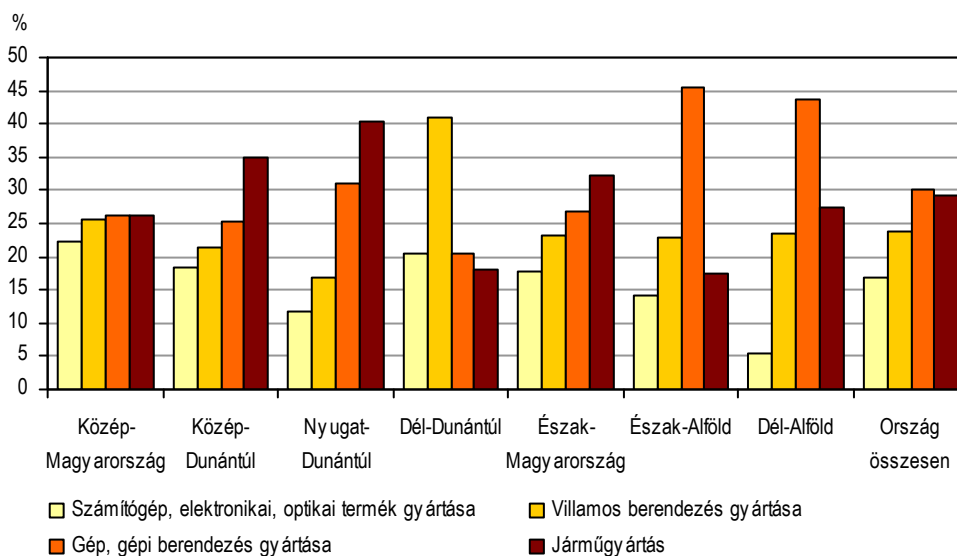
Az egyes ágazatok hozzájárulása a gépipar hozzáadott értékéhez területileg markáns különbséget mutatott. A régiók közül Közép-Magyarországon volt a legmagasabb a gép, gépi berendezések gyártásával foglalkozó vállalkozások teljesítményének nagysága, ezáltal itt érte el a legnagyobb részesedést (56%) a kibocsátásából. Nyugat-Dunántúlon és Közép-Dunántúlon a járműgyártás a meghatározó, az ágazatba sorolt vállalkozások előbbi régióban a gépipar hozzáadott értékének kétharmadát, utóbbiban 48%-át állították elő. Észak-Magyarországon szintén e profilú szervezetek hozták létre a jövedelmek legnagyobb hányadát (41%), ez azonban elmaradt a két dunántúli régióétól. A Dél-Dunántúlon a számítógép, elektronikai, optikai terméket gyártó vállalkozások a teljesítmény négytizedét termelték meg. A Dél-Alföldön az egyes ágazatcsoportok hozzájárulása a hozzáadott értékhez kiegyenlítettebb képet mutatott.

A gépipari vállalkozások szervezeti jellemzői^a

2011. december végén mintegy kétezer legalább ötven főt foglalkoztató feldolgozóipari vállalatot regisztráltak hazánkban, melyek 27%-a, azaz 540 szervezet a gépiparban tevékenykedett. Döntő hányaduk, több mint hattizedük az ország közepső, valamint a Dunántúl északi, illetve nyugati régióiba helyezte székhelyét, ezen belül is legtöbbször (153) Közép-Magyarországon volt bejegyezve. A legkevesebb gépipari vállalkozást, mindössze 39-et a Dél-Dunántúlon regisztrálták. Az egyes régiókban a gépipari szervezetek feldolgozóiparon belül eltérő súlyt képviseltek. Hányaduk Közép-Dunántúlon kimagasló, négytizedet tett ki, emellett Közép-Magyarországon, Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon átlagosnak mondható. Az ország további három régiójában előfordulásuk kisebb, ami tevékenységüket is befolyásolja. 2008-hoz viszonyítva a vizsgált vállalkozások száma országosan egytizeddel csökkent, feldolgozóiparon belüli arányuk azonban nem változott számottevően az évek folyamán.

3. ábra

A gépipari vállalkozások számának összetétele, 2011. december 31.



A gépiparon belül a legtöbb vállalkozás, az összes háromtizede, a gép, gépi berendezés gyártásába volt sorolható, ezt szorosan követte a járműgyártás (29%), majd a villamos berendezés gyártása, közel egynegyedes részesedéssel, végül 17%-os aránnyal a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása következett. A szervezetek gazdasági ágak szerinti összetétele területileg számottevő eltéréseket mutat, néhol egy-egy ágazat dominanciájával. A vállalkozások számának megoszlása Közép-Magyarországon tekinthető a legegyenletesebbnek, ezzel szemben a járműgyártás Közép- és Nyugat-Dunántúlon valamint Észak-Magyarországon, a villamos berendezés gyártása a Dél-Dunántúlon, a gép, gépi berendezés gyártása pedig az alföldi régiókban meghatározó részt képviselt. A vállalkozások nagyobb

^a A regisztrált vállalkozások adatai alapján.

száma azonban nem mindig elegendő az adott ágazatok, vagy térségek fejlődéséhez, jelentősebb teljesítményéhez, azt a szervezetek tevékenysége, mérete, külföldi tőkéjük nagysága befolyásolja, melyet a gépipari produktum szervezeti struktúráról eltérő összetétele is jelez.

A gépiparban tevékenykedő vállalkozásokat az átlagostól némileg eltérő gazdálkodási forma szerinti összetétel jellemzi. A részvénytársaságok gyakorisága – néhány szolgáltatási ágban tevékenykedő szereplőre vonatkozó szigorúbb szervezeti előírások, valamint a külföldi tőkével működő gépipari vállalkozások tulajdonlasi, irányítási kapcsolatai következtében – az ágazatcsoportban jóval kisebb, ezzel szemben a korlátolt felelősségű társaságok előfordulása itt számottevően nagyobb a nemzetgazdaságra jellemzőnél.

2011-ben Magyarországon a regisztrált gépipari vállalkozások közül 539 társas formában volt bejegyezve, és mindössze egy, közép-dunántúli székhellyel rendelkező szervezet tevékenykedett egyéni vállalkozásként. Országos szinten a társas vállalkozások között a legnagyobb arányt a korlátolt felelősségű társaságok képviselték 86%-kal, a részvénytársaságok hányada pedig egytizedet tett ki. A betéti társaságok a gépipari szervezetek mindössze 2,6%-át alkották.

A vállalatok számát vizsgálva is érzékelhető Közép-Magyarország gazdasági súlya, ugyanis közel háromtizedük, ezen belül a rt-k majd kétötöde, illetve a kft-k 27%-a a régióban volt bejegyezve. Mindössze 14 gépipari főtevékenységű betéti társaságot regisztráltak az ország öt régiójában, legtöbbször a Nyugat- és Közép-Dunántúlon, ugyanakkor Észak-Magyarországon és a Dél-Alföldön nem volt e gazdálkodási formába sorolt vállalkozás.

1. tábla

**A három leggyakoribb vállalkozási forma aránya
a gépipari társas vállalkozások között, 2011. december 31.**

(százalék)

Régió	Részvénytársaság	Korlátolt felelősségű társaság	Betéti társaság
Közép-Magyarország	13,7	83,7	2,0
Közép-Dunántúl	6,9	89,2	3,9
Nyugat-Dunántúl	7,8	85,7	5,2
Dél-Dunántúl	2,6	92,3	5,1
Észak-Magyarország	1,8	96,4	–
Észak-Alföld	17,5	78,9	1,8
Dél-Alföld	14,5	83,6	–
Ország összesen	10,0	86,5	2,6

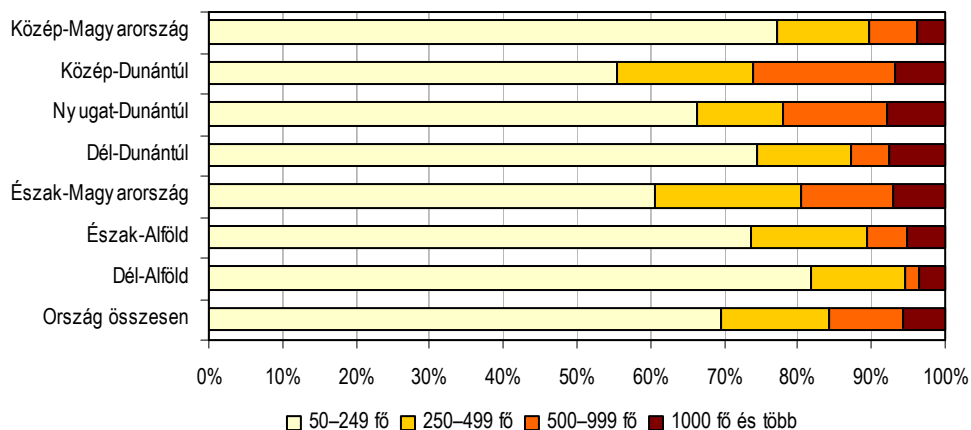
Az egyes régiókban a gazdálkodási formák szerinti összetétel kisebb mértékű eltérést mutatott a gépiparban. A részvénytársaságok hányada az átlagosnál nagyobb volt Közép-Magyarországon valamint az Alföldön, ellenben Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon mindössze egy-egy szervezet tevékenykedett ilyen formában. A korlátolt felelősségű társaságok jelenléte azonban épp az utóbbi két régióban a legmagasabb, 96 illetve 92%-os hányaddal. A bt-k súlya Nyugat- illetve Dél-

Dunántúlon volt a legjelentősebb. A társas vállalkozásokon belül vett arányuk itt volt a legmagasabb.

A gépipari vállalkozások tevékenységét, jövedelemtermelő képességét jelentősen befolyásolja méretük, alkalmazottaik száma. 2011-ben a vizsgált szervezetek héttizede középvállalkozásnak minősült, azaz az 50–249 fős létszám-kategóriába tartozott, 15%-uk 250–499 fővel, egytizedük 500–999 fővel, 5,7%-uk pedig ezer, vagy annál több alkalmazottal tevékenykedett. A kategóriák szerinti megoszlást vizsgálva jelentős eltérések figyelhetők meg az egyes régiók között. A középvállalkozások (50–249 fős) súlya a Dél-Alföldön a legnagyobb, 82% volt, ezzel szemben az 500–999, illetve a legalább ezer főt foglalkoztatók e régióban képviselték a legkisebb arányt (1,8%; 3,6%). Ez utóbbi szervezetek szerepe a jelentős gépipari potenciállal rendelkező Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon az átlagosnál hangsúlyosabb. Szembetűnő még, hogy a fővárost is magában foglaló központi régióban – ahol kimagasló a vállalkozásszám – szintén az 50–249 fős vállalkozások domináltak, s a másik három létszám-kategória hányada kisebb az átlagosnál.

4. ábra

A gépipari vállalkozások számának megoszlása létszám-kategória szerint, 2011. december 31.



Az összes gépipari vállalkozás közel háromtizedét, ezen belül az 50–249 fővel működők 31%-át a központi régióban regisztrálták. A 250–499 főt foglalkoztatóknál Közép-Dunántúllal holtversenyben szintén e térség képviselte a legnagyobb arányt. A további két nagyobb létszám-kategóriában a Közép-Dunántúlon bejegyzett szervezetek hányada volt a legjelentősebb az országban.

Külföldi tőke a gépiparban^a

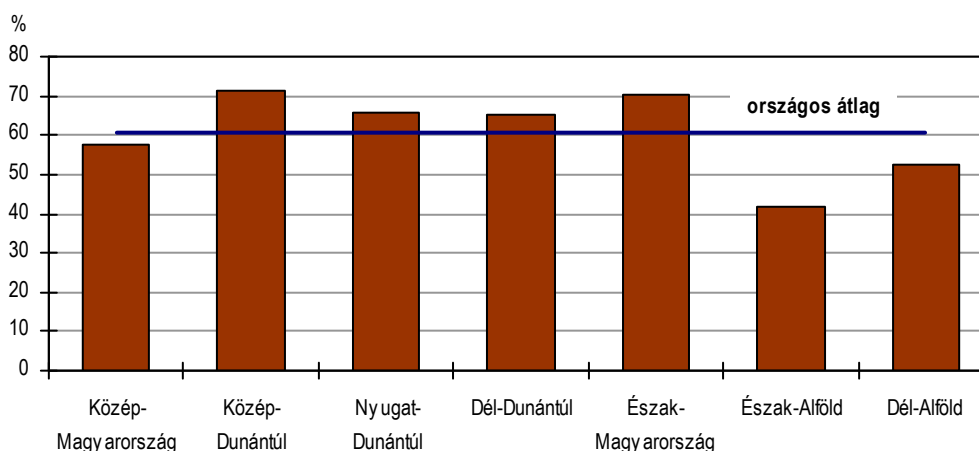
A legutolsó rendelkezésre álló adatok alapján, 2010-ben 1 725 legalább ötven főt foglalkoztató vállalkozás működött külföldi tőkével az országban. A mintegy kilencszáz feldolgozóipari szervezet közül 341 folytatott gépipari tevékenységet. Az ágazatcsoportba tartozó külföldi érdekeltségű szervezetek saját tőkéje közel 3 és félezer milliárd forintot tett ki, ami a feldolgozóipari 46%-át jelentette. A külföldi részesedés a tőkeállomány 98%-át képviselte, ez a feldolgozóipari átlagnál (79%) jóval nagyobb tőkevonzó képességet mutat. A gépipar, mint versenyképes, értékteremtő ágazatcsoport vonzó célpontja a külföldi befektetőknek. (Itt fontos megjegyezni, hogy a fokozatosan teret nyerő szolgáltatási szektorban a cégek, illetve az idegen tőke valamivel több mint kétötöde koncentrált, ahol a külföldi tőkerészesedés a gépiparinál alacsonyabb, 94%-os.)

A regisztrált vállalkozások számának területi eloszlásához hasonlóan a legtöbb külföldi érdekeltségű gépipari szervezet közép-magyarországi székhellyel rendelkezett. Az itt tevékenykedő külföldi cégek súlya azonban valamelyest kisebb (27%), míg a sorrendben következő közép- és nyugat-dunántúliaké nagyobb (22, illetve 15%) az átlagosnál. Ezen felül Észak-Magyarországon figyelhető meg az idegen tőkével működők fokozottabb jelenléte. A dél-dunántúli és az észak-alföldi régió helyzete a legkedvezőtlenebb, ahol a legkevesebb vállalkozást tartották nyilván.

Országosan a gépipari vállalkozások háromötöde működött külföldi tőkével. Hányaduk az ágazatok közül a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában a legnagyobb (75%), mely ezen szervezetek közép-magyarországi magas koncentráltóságából adódik. A járműgyártásban kétharmados arányban, de a villamos berendezés gyártásában is átlagot meghaladóan (61%) voltak jelen. Ezzel szemben a gép, gépi berendezés gyártásában jóval kisebb (48%) a külföldi tőke szerepe.

5. ábra

A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma a regisztrált vállalkozások százalékában a gépiparban, 2010



^a A fejezetben a legutolsó rendelkezésre álló 2010. évi adatok részletezése olvasható.

A külföldi tőkével működő gépipari szervezetek jelenléte Közép-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a legerőteljesebb, ahol hányaduk az átlagosnál tíz százalékponttal magasabb. Előbbi térségben a villamos berendezés gyártása ágazatban különösen elterjedtek (95%), de a járműgyártásban is átlag feletti (72%) az előfordulásuk. Utóbbi régióban szintén e két terület emelhető ki, ahol részarányuk több mint háromnegyedet tett ki. A nyugat- és a dél-dunántúli vállalkozások ugyancsak az átlagosnál magasabb, közel kétharmados arányban tevékenykedtek külföldi tőke bevonásával. Mindkét régióban az alacsony szervezetszámú számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában kimagasló a külföldiek részaránya. Emellett a Nyugat-Dunántúlon a járműgyártás területén a közép-dunántúlihoz hasonlóan magas fokú elterjedtség figyelhető meg. A gépiparban a külföldi szervezetek az Észak-Alföldön képviselték a legkisebb súlyt, a regisztrált vállalkozások mindössze 42%-ában volt külföldi tulajdon.

2. tábla

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások főbb arányszámai, 2010

(százalék)

Régió	Vállalkozások száma	Külföldi tőke	Vállalkozások számának	Külföldi tőke	Saját tőkén belüli külföldi részesedés
	a feldolgozóipari százalékában		megoszlása		
Közép-Magyarország	37,1	15,4	27,0	8,2	95,4
Közép-Dunántúl	48,1	61,7	21,7	22,6	98,6
Nyugat-Dunántúl	33,5	87,6	15,2	50,1	99,9
Dél-Dunántúl	36,1	65,8	7,6	2,1	98,8
Észak-Magyarország	44,2	77,9	11,1	6,0	80,6
Észak-Alföld	29,9	71,8	7,6	8,6	99,9
Dél-Alföld	35,9	39,3	9,7	2,5	99,1
Ország összesen	38,1	56,8	100,0	100,0	97,8

A gépipari külföldi érdekeltségű vállalkozások tőkeellátottsága területi összehasonlításban jelentősen eltér a szervezetek számának megoszlásától. A külföldi tőke meghatározó része, fele a Nyugat-Dunántúlon összpontosult, ahol az ágazatcsoport feldolgozóiparon belüli tőkerészesedése ugyancsak a legmagasabb (88%). Ez a kisebb számú, azonban kimagasló tőkeerejű szervezetek működését jelzi. A befektetés-állomány további 23%-ával nagyobb számokkal összefüggésben a közép-dunántúli vállalkozások rendelkeztek. A tőkeinvestíciók 8–9%-a Közép-Magyarországon és Észak-Alföldön, 6,0%-a pedig Észak-Magyarországon működött. Dél-Dunántúl és Dél-Alföld az eltérő gazdaságszerkezet, a közlekedési és infrastrukturális adottságok miatt a legkevésbé vonzó térségek a külföldi befektetők számára.

Egy vállalkozásra átlagosan 9,9 milliárd forint külföldi tőke jutott, mely a feldolgozóipart 3,2 milliárd forinttal felülmúlta. A nyugat-dunántúli szervezetek tőkeereje a legnagyobb, ahol az idegen tőke vállalkozásonkénti nagysága 32,4 milliárd forintot tett ki. Átlag feletti tőkeellátottságot jelez az észak-alföldi (11,1 milliárd forint) és

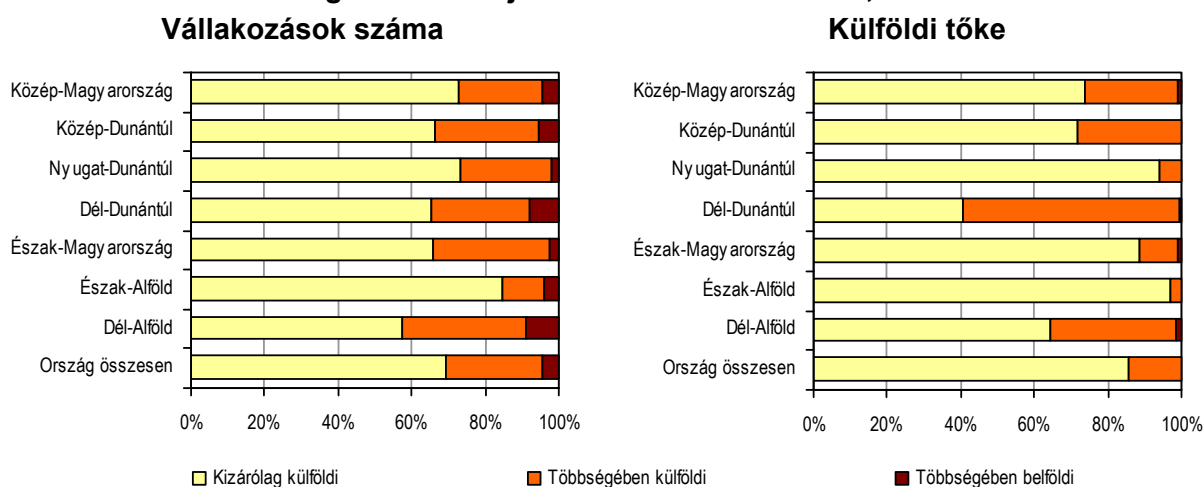
a közép-dunántúli (10,3 milliárd forint) mutató. A legkisebb értékek a dél-dunántúli (2,7 milliárd forint) és a dél-alföldi (2,5 milliárd forint) régiókat jellemezték, de a közép-magyarországi arányszám (3,0 milliárd forint) is igen alacsony.

A magas fokú tőkeellátottságon felül a tőkeösszetétel és a tulajdonosi szerkezet szintén a külföldi befektetések jelentős ágazatbeli szerepére világít rá. A saját tőkén belüli külföldi részesedés különösen a Nyugat-Dunántúlon és az Észak-Alföldön magas, 99,9%-os. A külföldi tőkehányad Észak-Magyarország (81%) és Közép-Magyarország (95%) kivételével mindenütt 99% körül alakult.

A gépiparban a kizárólag külföldi tulajdonban lévő cégek vannak túlsúlyban, részarányuk 70%-os, s tőkeállományuk ennél is nagyobb szeletet, 85%-ot képviselt. A cégek további egynegyede többségében külföldi irányítás alatt állt, melyek 14%-kal részesedtek a külföldi tőkéből. A hazai tőke szerepe az ágazatcsoportban elenyésző, a mindösszesen 16 nagyobb részben magyar tulajdonnal rendelkező szervezet 6,1 milliárd forint értékű külföldi befektetéssel rendelkezett. A teljes egészében külföldi tulajdonú vállalkozások tőkekoncentráció erejét jól szemlélteti az egy szervezetre eső külföldi tőke nagysága, melynek 12,1 milliárd forintos összege 2,2-szer akkora mint a külföldi többségű, s harminckétszer nagyobb mint a döntően belföldi tulajdonban lévő cégek mutatóértéke.

6. ábra

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások számának és külföldi tőkéjének megoszlása tulajdonosi összetétel szerint, 2010



A kizárólag idegen tőkével működő szervezetek hányada az észak-alföldi régióban a legnagyobb. A területi megoszlást tekintve azonban a vállalkozások száma alapján Közép-Magyarország (28%), míg a tőkeállomány vonatkozásában Nyugat-Dunántúl (55%) emelhető ki. Ez utóbbi térségben kiugróan magas, átlagosan 41,7 milliárd forint összegű külföldi tőke jutott egy vállalatra.

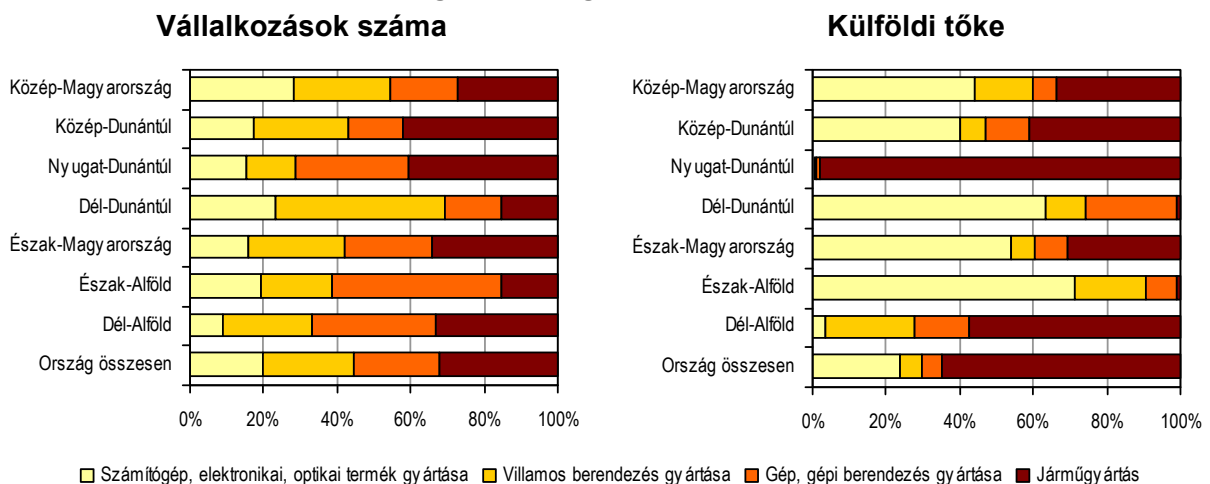
A nagyobbrészt külföldi befektetők kezében lévő cégek a Dél-Alföldön és Észak-Magyarországon a leggyakoribbak, külföldi tőkéjük alapján mégis a Dél-Dunántúlon meghatározóbbak. Területi eloszlásuk a közép-dunántúli vállalkozások dominanciáját mutatja, hiszen a cégek közel negyedét adták, s a külföldi tőkeállomány 44%-ával ők

rendelkeztek. Esetükben a legmagasabb a külföldi tőke egy vállalkozásra vetített nagysága (10,2 milliárd forint) is, mely az átlagot 4,7 milliárd forinttal meghaladta.

Ágazatok szerint vizsgálódva szintén számottevő különbségek figyelhetők meg, hiszen a vállalkozások számának megoszlása viszonylag kiegyenlített, míg a külföldi tőke döntően a legtöbb szervezetet felmutató húzóágazatban, a járműiparban koncentrált. A külföldi befektetések további jelentős hányada, közel egynegyede a legkevesebb vállalkozást regisztráló számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában működött.

7. ábra

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások számának és külföldi tőkéjének megoszlása ágazat szerint, 2010



A járműgyártás területén a külföldi tőkeállomány több mint háromnegyedével a nyugat-dunántúli szervezetek, további 14%-os hányadával a közép-dunántúliak rendelkeztek. Az ország ezen szegmensében a gépipari tevékenység a külföldi befektetők vonzó célterülete. A gazdaság szerkezete, hagyományai, a földrajzi elhelyezkedés, a közlekedési és infrastrukturális hálózat, valamint a humán erőforrás feltételek kedvezően hatottak a külföldi működő tőke megtelepedésére. Az ágazatot szinte kizárólag külföldi tőke működteti, s a vállalkozások tőkeellátottsága is itt a legerőteljesebb, ugyanis országosan 19,9 milliárd, a Nyugat-Dunántúlon pedig 78,7 milliárd forint jutott minden egyes szervezetre.

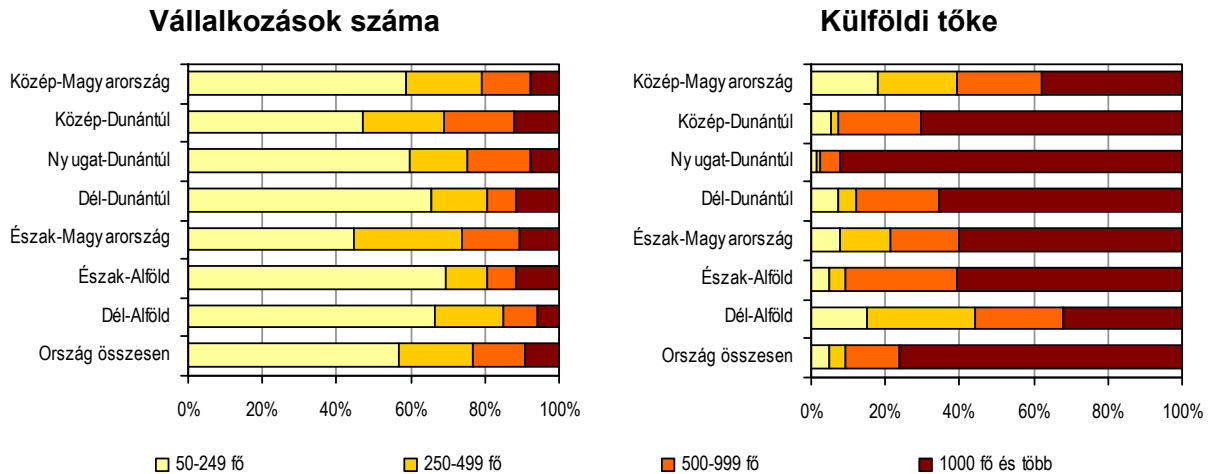
A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásába investált összegek 38%-a a Közép-Dunántúlon, egynegyede az Észak-Alföldön, 15%-a Közép-Magyarországon, 14%-a pedig Észak-Magyarországon realizálódott. A villamos berendezés gyártásában a közép-dunántúli és az észak-alföldi vállalkozások 26, illetve 27%-os, a közép-magyarországiak pedig egyötödös részarányt képviseltek. A gép, gépi berendezés előállításában a közép-dunántúli cégek birtokolták a külföldi tőke 47%-át.

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások zöme, 57%-a 50–249 fővel működő középvállalkozás. A tőke ennél is jelentősebb hányada, háromnegyede azonban a legalább ezer főt foglalkoztató nagyvállalatokban koncentrált. A vállalkozások számának és a külföldi befektetés-állomány egyaránt 14%-át az 500–999 fős

szervezetek kötötték le. A külföldi tőke fennmaradó csaknem egytized részéből az 500 főnél kisebb létszámú két csoport hasonló mértékben részesedett.

8. ábra

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások számának és külföldi tőkéjének megoszlása létszám-kategória szerint, 2010



A nagy szervezetméret elsősorban a Nyugat-Dunántúlon szembetűnő, ahol a külföldi tőke 92%-ával az ezer fő és afeletti létszám-kategóriába tartozó vállalatok rendelkeztek. A legnagyobb foglalkoztatókat magában foglaló csoport befektetés-állományának háromötödét a nyugat-dunántúli cégek tartották kézben. A külföldi tőke szinte kizárólagos jelenléte mellett itt a legkiemelkedőbb, 388,8 milliárd forint az egy vállalkozásra vetített külföldi tőke nagysága. A legtöbb munkavállalót alkalmazók tőkeállományának további egyötöde a közép-dunántúli szervezetekhez köthető, ahol jóval alacsonyabb összegű, 59,3 milliárd forint az átlagos külföldi tőke értéke.

A külföldi tőkeállomány közel kétharmada összesen hét vállalkozásban összpontosult, melyek tevékenységük alapján két ágazatba sorolhatók. A járműgyártásba az AUDI Hungária Motor Kft., a Magyar Suzuki Zrt. és a LUK SAVARIA Kuplunggyártó Kft., a számítógép, elektronikai, optikai termék előállításába pedig a Nokia Komárom Kft., a Samsung Zrt., a Robert Bosch Elektronika Kft., valamint az NI HUNGARY Kft. tartozott. Ezen felül további három nagy foglalkoztatót fontos kiemelni, az utóbbi ágazatban tevékenykedő, híradástechnikai berendezéseket gyártó Jabil Circuit Magyarország Kft-t és a Flextronics International Kft-t, továbbá a közúti jármű és járműmotor alkatrész gyártó Denso Gyártó Magyarország Kft-t. A Jabil Circuit munkaerőpiaci szerepe kimagasló, de a másik két vállalkozás foglalkoztatottjainak száma is felülmúlta a legnagyobb tőkével rendelkezőkét.

A gépipari termelés és értékesítés jellemzői

Termelés

Ma a gépipar tekinthető a hazai ipar egyetlen húzóágazatának. A körébe sorolt négy gazdasági ág kibocsátása hosszabb időszakra visszatekintve az átlagosnál jóval nagyobb mértékben emelkedett. Szegmensei közül elsősorban a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása mutatott kiugró bővülést, de az ipar átlagát számottevően meghaladta a gép, gépi berendezés gyártásában, valamint a járműiparban jelentkező kibocsátás felfutása is. Az eltérő növekedési ütemből adódóan a gépipar részesedése az ipari javakból másfél évtized alatt egyötödről mintegy 50%-ra nőtt, miközben olyan, korábban hagyományosan jelentős ipari területek, mint az élelmiszeripar vagy a vegyipar ágazatai visszaszorultak.

A gépipar ipari struktúráján belüli előretörése nagyrészt a külföldi befektetések ösztönzése nyomán alapvetően megváltozó termelési szerkezetnek és az ezzel szorosan összefüggő termelékenység növekedésnek köszönhető. Utóbbi sajátossága, hogy az egyéb feldolgozóipart leszámítva, az ipari ágak közül egyedülként a gépiparban nőtt a foglalkoztatottak száma és olyan régi, illetve új területei jutottak vezető szerephez, mint a járműipar, vagy a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása. A jelentős külföldi tőkebefektetéssel megújuló gépipar, egyéb iparágakhoz viszonyított jóval dinamikusabb fejlődése sok térségben felerősítette az ágazati szakosodást. Az ágazatcsoport a foglalkoztatást, a termelést vagy az exportot tekintve több megyében, régióban vált dominánssá és erősödött a gépipari ágazatokra való specializáció.

A gépipari fejlődés mögött azonban jól érzékelhető egyenlőtlenségek, regionális eltérések mutatkoznak. A gépipar húzóereje az ország valamennyi térségében megnyilvánul, s a termelést tekintve a Dunántúl régióiban erős specializációt mutat. Mindezen túl a gazdasági ág elmúlt évtizedeket jellemző koncentrált fővárosi szerepe mára már jelentősen redukálódott.

2011-ben a legalább ötven főt foglalkoztató gépipari vállalkozások országosan 10 274 milliárd forint termelési értéket állítottak elő, ami az ipari produktum felét, a feldolgozóiparénak 53%-át képviselte. (Az ennél kisebb, 5–49 fős szervezetek mindössze 250 milliárd forinttal járultak hozzá az ágazatcsoport teljesítményéhez.) A termelés területi megoszlása időben jelentős változáson ment keresztül. A központi régió súlya számottevően csökkent, a vezető szerepet Közép-Dunántúl vette át, Nyugat-Dunántúl pedig Közép-Magyarország mellé zárkózott fel.

Termelési oldalról nézve a gépipar Észak-Magyarországon produkálta a legdinamikusabb növekedést. A korábban jelentős vegyipari, élelmiszeripari és kohászati háttérrel rendelkező térségben az ágazat felfutásával azonban a vegyipar valamelyest lépést tudott tartani, a gépipar feldolgozóiparon belüli súlya (55%) ugrásszerű termelésnövekedése ellenére sem sokkal haladta meg az országos átlagot. Az 1990-es évtizedben még a dél-dunántúli és az észak-magyarországi szervezetek adták a gépipari teljesítmény legkisebb szeletét, ez 2011-ben már az ország alföldi térségét jellemezte. A két alföldi régió együttvéve is csupán a produktum 6,9%-át tudta

felmutatni a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások körében. Bár a magas technikai színvonalat képviselő ágazatok többnyire Nyugat- és Közép-Dunántúlon koncentrálódnak, húzóereje kisebb dinamikával ugyan, de ezekben a térségekben is érvényesült. A hagyományosan erős élelmiszeripari háttérrel rendelkező Észak- és Dél-Alföldön a gépipar a feldolgozóipar teljesítményének mindössze harmadát, illetve negyedét képviselte. Közép-Magyarországon a feldolgozóipari ágak közül a gépipar termelésnövekedése volt a legdinamikusabb, súlya a 39%-ot képviselő vegyipar mellett 38%-ot tett ki.

2011-ben a gépipari termelés háromnegyede három régióban koncentrálódott. A 49 főnél nagyobb vállalkozások körét tekintve a teljesítmény háromtizedét a közép-dunántúli, 23–23%-át a közép-magyarországi és a nyugat-dunántúli székhelyű szervezetek adták. Az Észak-Magyarországon bejegyzettek részesedése meghaladta a 10%-ot, míg a dél-dunántúli és alföldi régiókhoz kapcsolódók együttesen a gépipari termelés 13%-át produkálták. Ugyanakkor a koncentráció mértéke Nyugat-Dunántúl térszerése mellett fokozatosan csökken, mellette az észak-magyarországi térségben is megindult egy felzárkózási folyamat. A Heves, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék alkotta régió Közép-Dunántúl és Dél-Dunántúl mellett az ország harmadik olyan térsége, amely a gépipari termelésből 2011-ben a tizenhat évvel korábbinál nagyobb részarányt képvisel.

Területi vetületet vizsgálva az egyes ágazatok termelésének régiók közötti megoszlása a gépiparétól eltérő jegyeket mutatott. A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása 3 839 milliárd forintos kibocsátásának közel négytizedét a közép-dunántúli, 27%-át a közép-magyarországi vállalkozások adták. A híradás-technikai berendezés és elektronikai alkatrészgyártásának betudhatóan a teljesítmény harmadán együtt véve Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl osztozott. Csupán Nyugat-Dunántúl és Dél-Alföld az a két térség, ahol az ágazat nem tudott számottevő eredményt felmutatni. A villamos berendezés gyártása 835 milliárdot kitevő termelése az előbbi ágazaténál kisebb területi koncentrációt mutatott. Legnagyobb hányada közép-magyarországi (28%) cégek tevékenységéből, 17–17%-a észak-alföldi és közép-dunántúli vállalkozásokéból származott. A többi térségben 7,3 (Dél-Dunántúl) és 12% (Nyugat-Dunántúl) közötti részarányt képviselt.

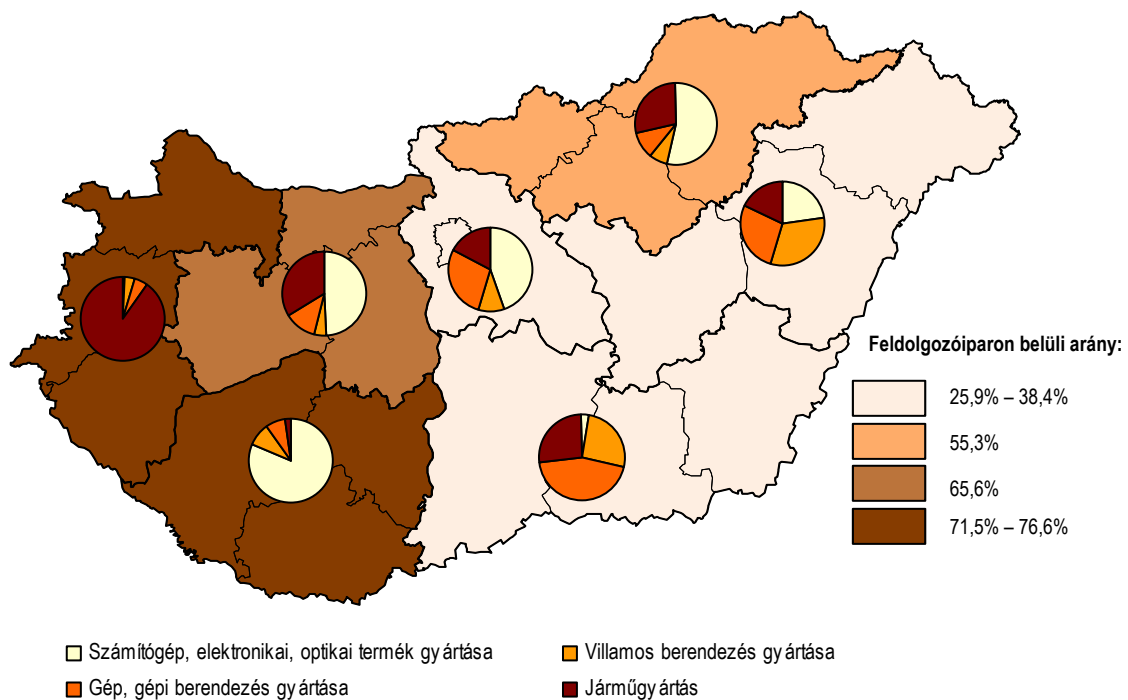
A gép, gépi berendezés gyártása termelése 1 543 milliárd forintot ért el, melyben a főváros és Pest megye alkotta régióban bejegyzett szervezeteké (43%) a vezető szerep. A gazdasági válság legsúlyosabb időszakát is beszámítva az utóbbi évek legdinamikusabban fejlődő gépipari ágazatának számított a térségben. Jelentős gépgyártási potenciál található még ezen kívül a Közép-Dunántúlon, ahol a termelés negyede származott az ide sorolt cégektől. A Dunántúl déli és nyugati területén az ágazat nem tudott megerősödni és vállalkozásai az észak-magyarországi és az alföldi régiókban is szerényebb, de egymáshoz hasonló teljesítménnyel rendelkeztek.

A járműgyártással kapcsolatban 2011-ig igazából két régiót érdemes megemlíteni. Az Audi fémjelezte Nyugat-Dunántúlt és a mintegy két évtizede termelő Suzukinak otthont adó Közép-Dunántúlt. A személygépkocsi gyártás magyarországi megvalósításához ez a két térség tudta biztosítani a leoptimalisabb infrastrukturális, munkaerő

képzettségi feltételeket és ezek a régiók rendelkeztek a legrégebbi gépipari hagyományokkal. 2011-ben az ágazat termelése országosan meghaladta a 4 ezer milliárd forintot, így ma ez a gépipar legjelentősebb ágazata, annak ellenére, hogy azon szegmenséről van szó, melyet a gazdasági válság leginkább sújtott. A termelés ezen a területen a legkoncentráltabb. 2011-ben több mint felét a nyugat-dunántúli, negyed részét pedig a közép-dunántúli székhelyű vállalkozások produkálták. Jelentősebb járműipari háttérrel – döntően közúti jármű alkatrészének gyártásával – rajtuk kívül még a közép-, és az észak-magyarországi régiók rendelkeztek, az Alföldön összességében 154 milliárd forint, Dél-Dunántúlon pedig mindössze 13 milliárd forint értékű terméket állítottak elő. (E tevékenységet illetően azonban jelentős változást eredményezhet a Mercedes-Benz Kft. meglepedése, aki a dél-alföldi Kecskeméten kezdte meg magyarországi bázisának kiépítését.)

9. ábra

A gépipari termelés aránya és megoszlása, 2011



2011-ben a gépipari termelés összetétele is egymástól jól elhatárolható régiós sajátosságot mutatott és jelentősen eltért az országos átlagtól, mely szerint, a négy nagy gépipari tevékenységi terület közül egyértelműen a járműipar (40%) és a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (37%) a meghatározó. Gépek, berendezések a megtermelt érték 15%-át, a villamos berendezések pedig mindössze 8,1%-át képviselték. A két vezető gépipari ágazat teljesítménye egymáshoz hasonlóan alakult. A gazdasági válság következtében néhány évvel korábban még a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása produkálta a nagyobb értékű termelést, mára viszont a járműgyártás vette át a vezető szerepet.

Az elmúlt évben a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása négy, a villamos berendezés-, a gép, gépi berendezés gyártása, illetve a járműipar egy-egy régióban számított vezető gépipari ágazatnak.

Az egyes kiugró teljesítményt mutató gépipari ágazatok súlyát a régiókban sok esetben egy vagy néhány kiemelkedő termelőkapacitással rendelkező multinacionális cég határozta meg. Így a járműipar a Nyugat-Dunántúlon elsősorban az Audi révén vált egyedüli húzóágazattá, melyhez hasonló jelentőségre Dél-Dunántúlon a számítógépgyártás a Flextronics International Kft. befektetési eredményeként tett szert. Előbbi térség gépiparát tehát a járműipari specializáció, utóbbiét a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásának túlsúlya jellemzi. 2011-ben a Nyugat-Dunántúlon a gépipar legerősebb ágazata a termelési értékének kilenctizedét, délen a nyolctizedét képviselte. Ugyanakkor a Közép-Dunántúlon, élen a Nokia Magyarország Kft-vel, négy egyenként 100 milliárd forintot is meghaladó termelést produkáló vezető elektronikai vállalkozás a számítógép, elektronikai, optikai termékek gyártását helyezte vezető pozícióba, mely a gépipari termelés közel felét könyvelte el. E régióban főként a Magyar Suzuki Zrt. révén azonban a járműipar (34%) is húzóágazattá vált. Ehhez egyik oldalról hozzájárult a cég saját termelésnövelése, másrészt alkatrész igényével ösztönözte a hazai beszállítói kör szerveződését és erősödését, amely a térségben komoly háttérpar létrejöttéhez vezetett.

Az autóiipari beszállítói kapacitások nagyobb részben a közúti járműgyártással rendelkező régiókban koncentráltak: 2011-ben Közép- és Nyugat-Dunántúlon az alkatrész előállítás termelési értéke térségenként meghaladta az 580 milliárd, illetve az 550 milliárd forintot, amellyel nem kis mértékben erősítette a járműipar pozícióját. Az alkatrészgyártásba sorolt szervezetek közül számos helyi vállalkozás vált a két nagy közúti járműgyártó hazai beszállítójává. Az Audi magyarországi vállalata jelentős saját hálózata mellett folyamatosan bővíti a termelés helyéhez közel eső helyi kiszolgálói körét, míg a Suzukinak már kezdetben is szorosabb együttműködésre kellett törekednie a hazai és európai szereplőkkel.

Számos alkatrész gyártó rendelkezik ezeken kívül észak-magyarországi székhellyel is, de a régióban a gépipari termelési érték több mint felét számítógép, elektronikai, optikai termékek képviselték, azon belül is elsősorban híradás-technikai berendezések, valamint elektronikai alkatrészek, áramkörök. Meghatározó képviselőik a több országban jelen lévő amerikai Jabil Circuit és a német Bosch cég. A járműiparában elkönyvelt termelési érték túlnyomó többsége alkatrészgyártáshoz kapcsolódott, amely nagyjából motoralkatrész gyártást, kisebb részben jármű-villamossági-, elektronikai készülék gyártást takart. A járműipar két évvel korábban még a térség vezető ágazatának számított, de 2011-re helyét a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása vette át.

Közép-Magyarországon is a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása az élvonalas ágazat, mely a gépipari termelési érték 45%-át adta. Meghatározó képviselője az elektronikus fogyasztási cikk gyártásával foglalkozó, ugyancsak multinacionális cégcsoporthoz tartozó SAMSUNG Electronics Magyar Zrt. Annak ellenére, hogy a központi régió az ország kimagaslóan legjelentősebb gép, gépi berendezés gyártási potenciállal rendelkező térsége, gépiparon belüli súlya csak a második legmagasabb (28%). Ugyanakkor dinamikus fejlődésének következtében két év alatt megelőzte a termelésben korábban előtte álló villamos berendezés gyártását és járműipart is.

Előbbi terület teljesítményének közel háromtizedét országosan a Közép-Magyarországon bejegyzett vállalkozások produkálták, ezzel szemben a régió gépipari termeléséből alig tizedrészt képviselt.

A gépipar két kisebb súllyal rendelkező ágazata közül Észak-Alföldön a villamos berendezés gyártása produkálta a teljesítmény közel harmadát, úgy, hogy itt működik a svéd Electrolux vállalatcsoporthoz tartozó Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft., a régió legnagyobb termelési értéket előállító vállalkozása is. A térségben egymáshoz viszonyítva egyik gépipari ágazat teljesítménye sem kiugró, a termelés szerkezete itt mutatkozott a legegyszerűsebbnek. A Dél-Alföldön egyetlen egy 50 milliárd forintnál nagyobb teljesítményt produkáló gépipari vállalkozás sem található. A térség a gépipar legkisebb szeletét mondhatja magáénak, melyben a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása elhanyagolható súlyú. Ezzel szemben a gép, gépi berendezés gyártása a Dél-Alföldön húzóágazatnak számít és 115 milliárd forint termeléssel is a gépipari kibocsátás több mint négytizedét tette ki, miközben országos szinten a teljesítmény mindössze 7,5%-át képviselte. Közel azonos teljesítményt tudott felmutatni a járműipar és a villamos berendezés gyártása. Termékeik értéke 2011-ben 71, illetve 67 milliárd forint volt.

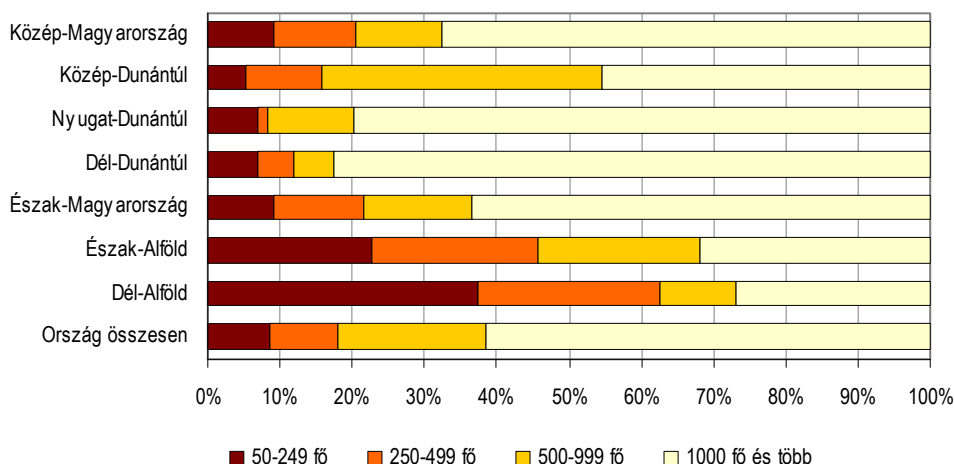
Átlagos teljesítmény és termelékenység

A gépipari teljesítményt alapvetően a nagy termelőkapacitással rendelkező, a foglalkoztatásban is jelentős szerepet játszó multinacionális cégek leányvállalatai határozzák meg. Vannak olyan térségek, ahol ez csupán nagyobb számukból adódik, de olyan régiók is, ahol egy-két kiugróan magas termelési értéket produkáló cég alakítja a gépipar termelési szerkezetét. Előbbi elsősorban Közép-Magyarországra és Közép-Dunántúlra, utóbbi Nyugat- és Dél-Dunántúlra jellemző. Észak-Magyarország még nem igazán vált a nagy külföldi érdekeltségű szervezetek célpontjává, de magyar viszonylatban néhány közepes termelési potenciállal rendelkező vállalkozás már működik a régióban. A kisebb vállalkozások szerepe olyan térségekben értékelődött fel, ahol a multinacionális vállalatok számára eddig még nem gyakoroltak kellő vonzerőt vagy ahol termelésük nem szembetűnően átlag feletti.

A legalább 50 főt foglalkoztató gépipari szervezetek termelésének több mint hattizede a legalább ezer főt alkalmazó vállalkozásokhoz köthető, így ebben a körben egy szervezetre átlagosan 198 milliárd forint jutott. Nem elhanyagolható az 500–999 dolgozót foglalkoztatók teljesítménye sem, melyek 2011-ben a gépipari kibocsátás egyötödét adták. Számuk meghaladta a legnagyobbakét, így egy ilyen méretű vállalkozás átlagosan 39 milliárd forintos termelést könyvelhetett el. A szervezetek számából adódóan mégis az 500 főnél kisebb vállalkozások, azon belül is az 50–249 fő közöttiek jellemzik a gépipari szférát. A 250–499 fővel működők, viszonylag kis számuk miatt átlagban még jelentős termelőerővel rendelkeztek, ami egy vállalkozásra vetítve még meghaladta a 12 milliárd forintot, míg a 250 fős létszám alattiak egyenként már csak valamivel több, mint 2 milliárd forint értéket állítottak elő.

10. ábra

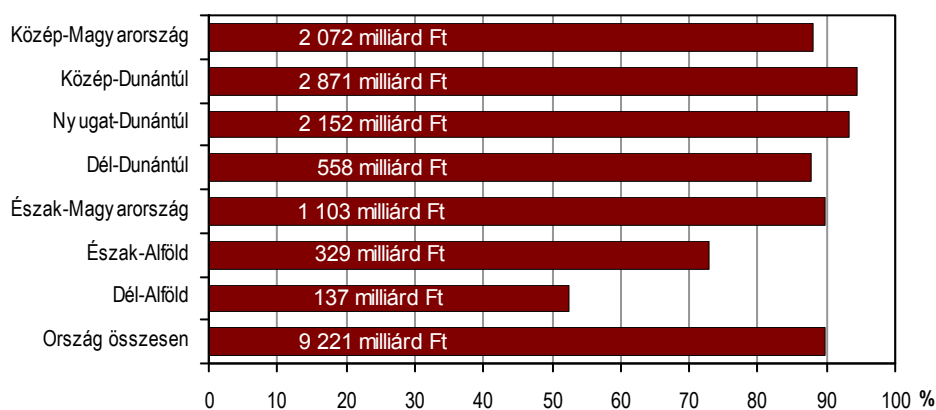
A gépipari termelés megoszlása létszám-kategória szerint, 2011



A multinacionális cégek foglalkoztatásban és a kibocsátásban is vezető szerepet játszó hazai képviselőinek termelés szerkezetet formáló hatása létszám-kategória szerint vizsgálva régiós kitekintésben is jól nyomon követhető. Különösen tetten érhető ez a közúti járműgyártás fellegrájának számító Nyugat-Dunántúlon és a szintén jelentős autóiipari háttérrel és vezető számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásával rendelkező Közép-Dunántúlon, valamint a Dél-Dunántúlon. A termelés meghatározó elemeként így a gépipari vállalkozások kibocsátása a legalább 500 fővel működő szervezeteknél jelentkezik, ami a Nyugat-Dunántúlon több mint, a Dél-Dunántúlon közel kilencztedes, Közép-Dunántúlon pedig több mint nyolctizedes részt képviselt. A nagy alkalmazotti létszámú cégek hasonló befolyással vannak a termelés szerkezetére Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon is. Mindkét térségben a termelési érték közel nyolctizedét a legalább 500 fős vállalkozások adták. Ezekkel ellentétben az Észak- és Dél-Alföldön a gépipari termelési értékéhez az 50–499 fővel működők 46%-ban, illetve hattizedével járultak hozzá.

11. ábra

A 10 milliárd forintnál nagyobb teljesítményű gépipari vállalkozások termelésének aránya, 2011



A multinacionális cégek súlyát mutatja, hogy országosan a gépipari produktum háromnegyedét, 7 615 milliárd forintot az 50 milliárd forint feletti termeléssel rendelkező vállalkozások adták. A 100 milliárd forintnál is nagyobb termelést produkáló szervezetek súlya meghaladta a hattizedet. Termelésben betöltött szerepük Dél-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon a legmeghatározóbb. Utóbbi régióban a teljesítmény héttizedét, előbbiben még ennél is nagyobb hányadát adták. Közép-Dunántúlon ez a mutató valamivel alacsonyabb volt (64%), Közép- és Észak-Magyarországon pedig nem érte el a 60%-ot.

2011-ben a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások körében az egy alkalmazásban állóra jutó gépipari termelés országosan 51 millió forintot tett ki, amely a feldolgozóiparinál negyedével volt magasabb és hasonlóan alakult, mint az energiaszektorban. A feldolgozóipari ágak közül egyedül a kiugró termelékenységgel rendelkező kokszyártás, kőolaj-feldolgozás, valamint a vegyi anyag, termék gyártása múlta felül a vizsgált ágazatcsoport mutatóját.

A gépipari vertikumban a termelékenység tekintetében a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása állt az első helyen, ahol egy alkalmazásban állóra vetítve 71 millió forint termelési értéket állítottak elő. Ezt a járműipar követte 60 millió forintos mutatóval, míg a legkisebb fajlagos termelés a villamos berendezés gyártásában adódott (25 millió forint/fő).

Az egy munkavállalóra jutó teljesítmény értéke régiós összevetésben jelentős szóródást mutatott, amelyet döntően befolyásolt a térségekben kialakult termelési szerkezet és az egyes gépipari ágazatokban működő, kiugró teljesítményt produkáló vállalkozások jelenléte. Mivel utóbbiak az ágazatok kibocsátásában sok esetben alapvető szerepet játszottak, így többnyire átlagot jóval meghaladó termelékenységi mutatójuk nemcsak ágazati szinten – elsősorban a járműiparban és a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában – tudott érvényesülni, hanem gépipar egészében is.

Az ágazatcsoportra vonatkoztatott mutató értéke az országos átlagot mindössze két térségben haladta meg. A Nyugat-Dunántúlon 19 millió forinttal volt magasabb, a Közép-Dunántúlon pedig 15 millióval. Az ágazati szinten is megmutatkozó termelékenységbeli különbségek következtében a gépipari szervezetek egy alkalmazásban állóra jutó teljesítménye az alföldi régiókban, azon belül is a dél-alföldi (19 millió forint/fő) térségben volt a legalacsonyabb.

A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában a legnagyobb termelékenység Közép-Dunántúlon (126 millió forint/fő) és Közép-Magyarországon adódott (76 millió forint/fő). Ezzel szemben Nyugat-Dunántúl és Dél-Alföld mutatója nem érte el a 10, illetve 14 millió forintot. A villamos berendezés, valamint a gép, gépi berendezés gyártásában sokkal kisebb volt a szóródás mint akár a számítógép, elektronikai iparban akár a járműiparban. Vezető helyen mindkét esetben Közép-Magyarország állt, de a villamos berendezés gyártásában utolsó helyet elfoglaló dél-dunántúli, illetve a gép, gépi berendezés gyártásában a sor végén álló nyugat-dunántúli régióban mutatott termelékenység is meghaladta a legmagasabb érték egyharmadát.

A gépiparban adódó egy főre jutó termelés a vállalkozások létszámával együtt nőtt. Az 50–249 fős szervezetek mutatója a legalább ezer fővel működőkének valamivel több mint negyede. Ágazati összehasonlításban árnyaltabb a kép. A számítógép, elektronikai iparban az 500–999 fős vállalkozások termelékenysége volt a legmagasabb, míg a járműiparban a legalább ezer főt alkalmazóké, de a legkisebb és legnagyobbak közötti különbség előbbi ágazatban már több mint hatszorosra nőtt. A járműiparban ugyanakkor 4,4-szeres, a gép, gépi berendezés gyártásában 2,4-szeres, a villamos berendezés gyártásában mindössze 1,6-szoros eltérés adódott.

Értékesítés

2011-ben a gépiparban tevékenykedő legalább ötven főt foglalkoztató szervezetek 10 223 milliárd forint értékű árut és szolgáltatást adtak el. A gépipari vállalkozások értékesítésből befolyó árbevétele a feldolgozóipari eladások 54%-át tette ki hazánkban. Ez az arány régióként különbözőképpen alakult. A Nyugat-Dunántúlon a gépipari tevékenységet folytató szervezetek könyvelhették el a feldolgozóiparban befolyt összeg háromnegyedét, a Dél-Dunántúlon héttizedét, a Közép-Dunántúlon pedig a kétharmadát. Észak-Magyarországon az országoshoz hasonlóan minden második forint a vizsgált ágazatcsoportba tartozó szervezetek számlájára érkezett. A legkisebb, 26%-os részesedéssel a Dél-Alföldön letelepedett szervezetek járultak hozzá a feldolgozóipar árbevételéhez.

Az értékesítés régiók közötti megoszlása a termeléshez hasonlóan alakult. A gépipari tevékenységből származó nettó árbevétel háromtizede a Közép-Dunántúlon nyilvántartott vállalkozások számlájára folyt be, további 45%-át pedig fele-fele arányban a közép-magyarországi és a nyugat-dunántúli szervezetek számlázták ki. Az Észak-Magyarországon letelepedett vállalkozások az összes értékesítés 12%-át bonyolították le, a többi régió részesedése az eladásból befolyt bevételből külön-külön 7% alatt maradt.

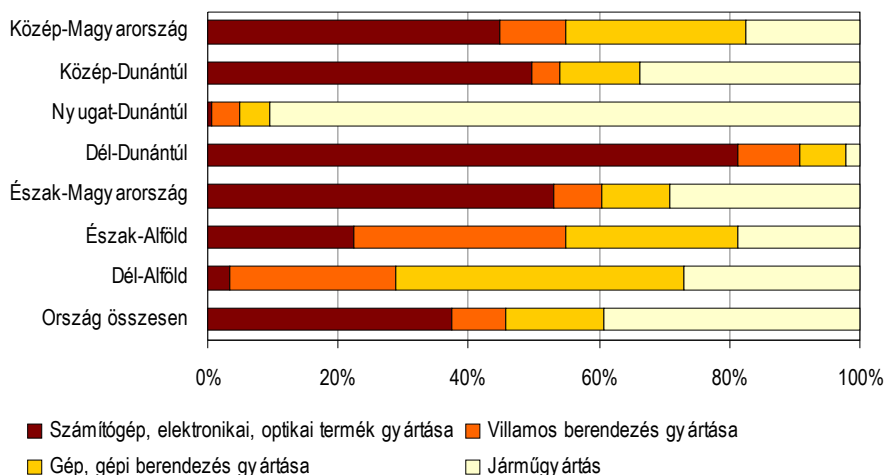
A gépiparban a forgalom ágazatok közötti megoszlása régióként változatos képet mutatott. Országosan 2011-ben az árbevétel legnagyobb hányadát (39%-át) a járműgyártással foglalkozó vállalkozások realizálták. Részesedésük kimagaslott a Nyugat-Dunántúlon, ahol a hazánkban megtelepedett autóipari vállalkozások nagy csoportja található. Ennek köszönhetően ebben a régióban realizálódott a hazai járműipari vállalkozások nettó árbevételének a fele. Különösen a térség északi és középső megyéjében meghatározó a jármű- és járműalkatrészek előállításával foglalkozó cégek gazdasági szerepe. Győr-Moson-Sopron megyében ugyanis e vállalkozások adták a gépipar árbevételének 96%-át, de Vas megyében is a háromnegyedéhez járultak hozzá.

A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártással foglalkozók együttesen valamivel kisebb súlyt képviseltek a gépipar bevételi szerkezetében, mint a járműipari vállalkozások. Részesedésük nagysága régióként széles sávban mozgott. A Dél-Dunántúlon a gépipari bevételek nyolctizedét képviselték – köszönhetően annak, hogy az egyik piacvezető cég, a Flextronics International a Somogy megyei Tabon hozta létre magyarországi központját –, de Észak-Magyarországon és a Közép-Dunántúlon

is az eladások felét adták. Az alág szereplői által értékesített áruk és szolgáltatások négytizede a Közép-Dunántúlon realizálódott, mivel több országos jelentőségű, elektronikai alkatrészek előállításával, illetőleg híradás-technikai berendezések gyártásával foglalkozó vállalkozás itt alapította meg központját.

12. ábra

A gépipari értékesítés megoszlása ágazat szerint, 2011

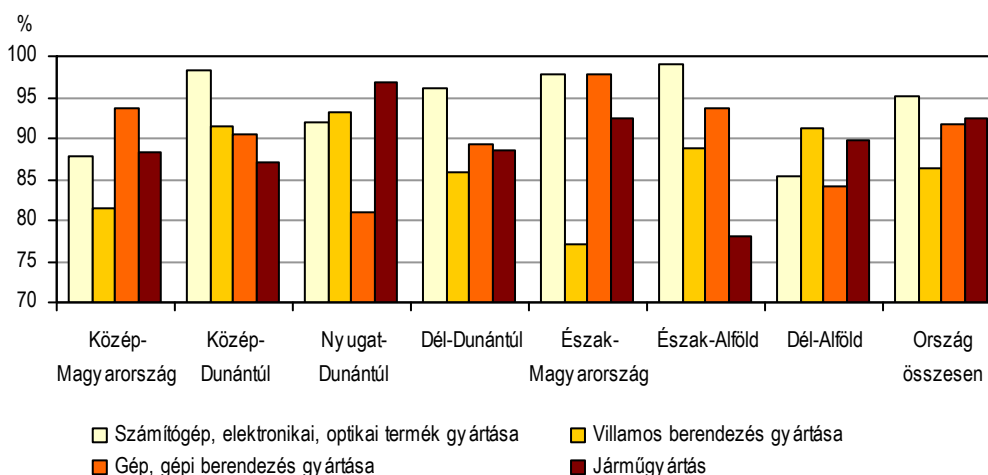


A gép, gépi berendezések gyártására szakosodott szervezetek a gépipari forgalomból 15%-kal részesedtek. A legnagyobb arányban a Dél-Alföldön járultak hozzá az árbevételhez, így vezető szerepet tölthettek be az értékesítésben. A megyék közül Békés, valamint Baranya és Zala emelhető ki, ahol a gépipar árbevételének több mint háromnegyedét, illetve mintegy héttizedét adták. A villamos berendezések előállításával foglalkozóknak jutott összességében a legkisebb, 8,1%-os szelet az értékesítésből. Részesedésük az alföldi régiókban volt a legmagasabb, azon belül is az Észak-Alföldön emelkedett ki, ahol a gépipar árbevételének egyharmadát biztosították.

A legnagyobb árbevételt elérő gépipari vállalkozások többnyire multinacionális nagyvállalatok hazai leányvállalatai. Ezek a vállalkozások elsősorban nemzetközi piacra termelnek, ami előrevetíti azt, hogy az értékesítésben magas az exporthányad. Amíg országosan 2011-ben a feldolgozóipari vállalkozások árbevételének háromnegyedét fizették külföldi vásárlók, addig a vizsgált ágazatokban együttesen a termékek és a szolgáltatások után kiszámlázott összeg 93%-a származott országhatáron túli vevőktől. Különösen a dunántúli régiókban és Észak-Magyarországon volt magas az export aránya, ahol főképpen olyan cégek telepedtek le, melyek elsősorban külföldi anyavállalatuk vagy kereskedelmi központjuk megrendelésére termelnek.

Közép-Magyarországon és az alföldi régiókban az országos átlagnál valamivel alacsonyabb volt az exporthányad, ami azzal magyarázható, hogy gyakoribbak a kisebb árbevételt realizáló, zömmel hazai tőkével működő vállalatok, illetőleg a külföldi tőkebefektetések esetében valamivel nagyobb hangsúlyt kapott a belföldi piac szükségleteinek a kielégítése. A külföldi vevőktől származó 9 489 milliárd forint nettó árbevétel háromtizede a közép-dunántúli székhelyű vállalkozások számlájára folyt be, további 45%-át pedig közel hasonló arányban, a központi régióban, illetőleg a Nyugat-Dunántúlon bejegyzett cégek számlázták ki.

A gépipari exportértékesítés aránya, 2011



A gépipar valamennyi ágazatában és mindegyik régióban a kivitel domináns szerepet töltött be az értékesítésben a hazai eladással szemben. Ennek ellenére az export tevékenységcsoportonként és területi egységenként eltérő súlyt képviselt az árbevételben. Összességében a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában volt a legmagasabb a kivitel hányada (95%), de Észak-Alföldön a bevétel csaknem teljes egészében külföldi vevőktől származott. A járműgyártásban és a gép, gépi berendezés gyártásában országosan ugyancsak kilencven százalék felett volt az export aránya. Az előbbi ágazatban a Nyugat-Dunántúlon, utóbbiban pedig az Észak-Magyarországon regisztrált vállalkozások értékesítették termékeik legnagyobb részét a külföldön.

A belföldi eladás súlya a villamos berendezés gyártása területén volt a legmagasabb, de még így is csupán 14%-kal részesedett a forgalomból. Ez összefügg azzal, hogy e tevékenységeknek a hazai gépiparban régi hagyományai vannak, a szervezetek között több olyan magyar tulajdonú vállalkozás létezik, melyek tevékenységében fontos szerepet játszik a belföldi igények kielégítése.

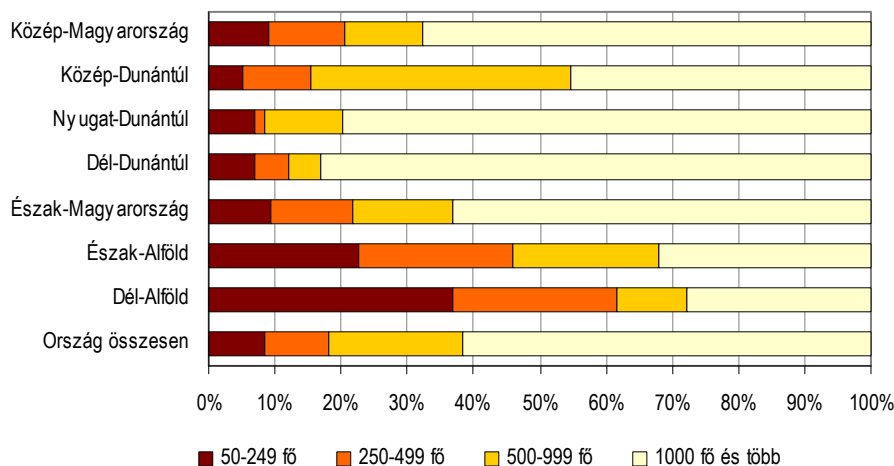
Ahogy említettük a gépipari vállalkozásokban számottevő termelőeszköz-állomány és emberi erőforrás összpontosul. A tevékenységek nagy része jellegéből adódóan magas fokon gépesíthető, optimalizálható, ezért gyakori a folyamatok automatizálása és a sorozatgyártás. A költségek mérséklése, a termelékenység növelése, a hatékonyság javítása, a vevők igényeinek gyors, pontos és magas minőségi színvonalon történő kielégítése miatt a termelés – és ebből adódóan az értékesítés is – zömében nagyméretű üzemi környezetbe ágyazódik. A feldolgozóiparban 2011-ben az értékesítésből származó nettó árbevétel 81%-át a legalább 250 fővel rendelkező vállalkozások könyvelhették el. A gépipari vállalkozások körében ez az arány még magasabb volt, itt a forgalom 91%-a kötődött a nagyméretű szervezetekhez.

Észak- és Dél-Alföld kivételével valamennyi régióban a legalább 250 alkalmazottal rendelkező vállalkozások számlájára folyt be a gépipari árbevétel legalább kilenc-tizede. A Dél-Alföldön a közepes méretű (50–249 fős) szervezetek részesedtek a legnagyobb arányban a forgalomból, mivel ebben a térségben visszafogottabb a kül-

földi tőke jelenléte és a gyakoribb a hagyományos gépipari tevékenységet folytató vállalkozás.

14. ábra

A gépipari értékesítés megoszlása létszám-kategória szerint, 2011



A nagyméretű vállalkozások között a legalább ezer munkavállalóval rendelkezők vezető szerepet játszottak az értékesítésben. Országosan a gépipar teljes árbevételének 61%-át adták, de Közép-Magyarországon a kétharmadát, Nyugat-, és Dél-Dunántúlon pedig a forgalom nyolctizedét realizálták. Minden ötödik forintot az 500–999 fős cégek számláztak ki, ennél nagyobb arányban a Közép-Dunántúlon és az Észak-Alföldön részesedtek az értékesítésből. A 250–499 alkalmazottal tevékenykedőknek jutott a bevételek egytizede, de az alföldi régiókban az eladások közel egynegyedét adták.

A nagyméretű cégek döntően a külföldi piacokon értékesítik termékeiket és szolgáltatásaikat. A kivitelből származó bevétel 94%-át ugyanis a legalább 250 munkavállalóval rendelkező vállalkozások könyvelhették el. Közülük az ezernél nagyobb létszámúak részesedése 65%-ot, az 500–999 főseké egyötödöt tett ki. A legalább ezer főt foglalkoztató vállalkozások az exportbevételből nagyobb arányban részesedtek, mint a teljes árbevételből. Ezek az óriáscégek a Nyugat-, és Dél-Dunántúlon az export több mint nyolctizedét realizálták. Ez összefügg azzal, hogy a külföldre termelő járműipari és elektronikai termékeket gyártó cégek nagy csoportja telepedett le itt. A belföldi eladások értékének létszám-kategóriák szerinti megoszlása az exporthoz viszonyítva összességében kiegyenlítettebb képet mutatott. Az árbevétel legnagyobb hányadát (36%-át) részben a beszállítói kapcsolatoknak köszönhetően az 50–249 fős közepes méretű vállalkozások kapták.

A gépipar foglalkoztatási szerepe

Az alkalmazásban állók száma, összetétele

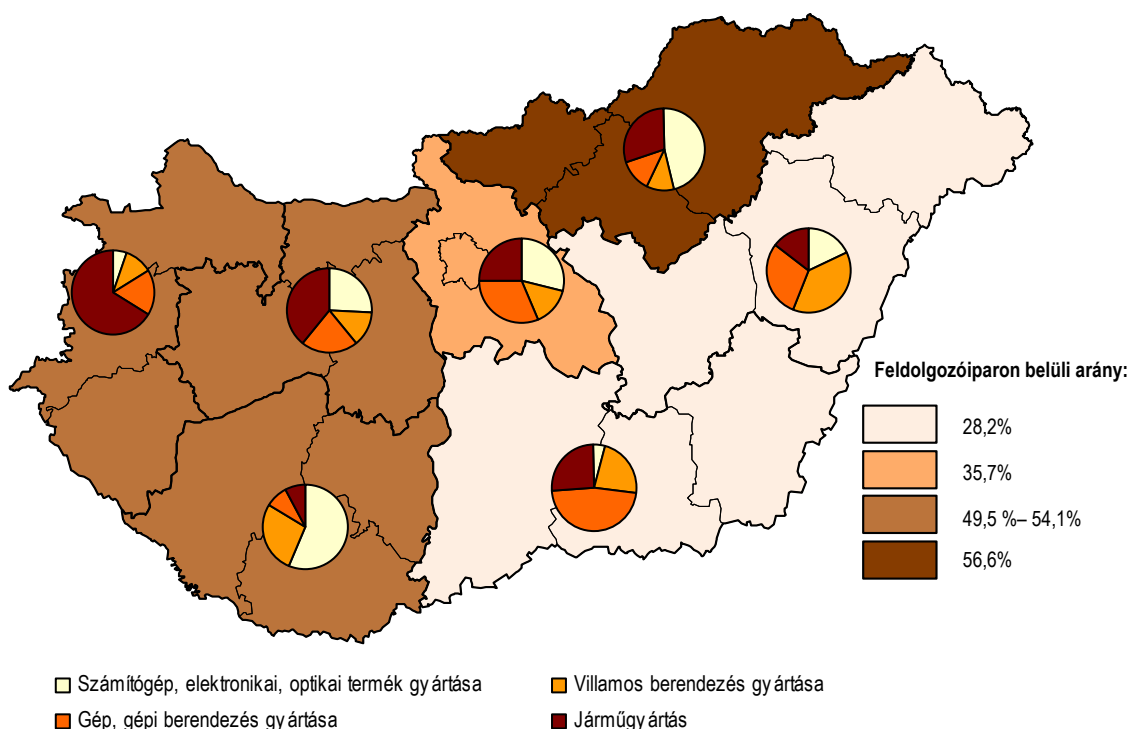
A gazdasági válság által egyik legjobban érintett gazdasági területen történt visszaesés ellenére a gépipar megőrizte kiemelt foglalkoztatási szerepét. Az ágazatcsoport termelése ugyan még nem éri el a recesszió előtti szintet, azonban folyamatos növekedést mutat, mely a foglalkoztatottság javulásával is együtt jár.

A legalább ötven főt foglalkoztató vállalkozások között a gépipari ágazatokhoz viszonyítva csupán a kereskedelem, gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás, valamint a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás gazdasági ágakban bejegyzett szervezeteknél alkalmazásban állók száma képvisel hasonló nagyságrendet. 2011-ben a vizsgált gépipari vállalkozások összesen 202 ezer főnek biztosítottak kereseti lehetőséget az országban, mely az alkalmazásban állók 13%-át, valamint a feldolgozóiparban dolgozók több mint négytizedét jelentette.

A gépipari foglalkoztatottak feldolgozóipari aránya a gazdasági válság hatására csökkent, 2009-től viszont folyamatosan nőtt. A fizikai dolgozóknál a csökkenés nagyobb mértékű volt, így itt még nem érték el a válság előtti 45%-os hányadot, a szellemi foglalkozásúak tekintetében viszont már felül is múlták azt.

15. ábra

A gépiparban foglalkoztatottak számának aránya és megoszlása, 2011



Az ágazatcsoport feldolgozóiparon belüli súlya a gazdasági struktúra, valamint ezen belül a gépipar szerkezetének különbségei, a külföldi befektetők jelenléte révén az ország egyes területein eltérő, mely évek óta nem mutat lényeges változást. A termelés és a foglalkoztatás elsősorban az ország középső, északi, valamint északnyugati területein összpontosul. 2011-ben a két alföldi régióban a gépiparban dolgozók

feldolgozóipari létszámhoz viszonyított hányada még a háromtizedet sem érte el, s Közép-Magyarországon is kisebb az átlagosnál, ezzel szemben a másik négy térségben közel 50%-os, vagy azt meghaladó volt.

A gépiparban alkalmazásban állók legnagyobb hányadát a közép-magyarországi és a közép-dunántúli vállalkozások foglalkoztatták, amely összességében több mint 93 ezer főt jelentett. A létszám a termeléshez hasonlóan így az ország négy – központi, illetve jelentős gépipari hagyományokkal rendelkező – térségében koncentrálódik, ugyanis a Közép-Magyarországon, a Közép-Dunántúlon, a Nyugat-Dunántúlon és az Észak-Magyarországon bejegyzett szervezetek alkalmazták a gépiparban dolgozók összesen több mint háromnegyedét.

Az egyes gépipari ágazatokban foglalkoztatottak számának területi eltéréseit a vállalkozások termelésének jellemzői, különböző létszámigénye, az élő munkaigényesebb ágazatok jelenléte határozza meg, így régióként számottevő különbségek figyelhetők meg. A legalább ötven főt foglalkoztató gépipari vállalkozások legnagyobb hányada a gép, gépi berendezés gyártása ágazatban tevékenykedett, ennek ellenére a legtöbb – minden harmadik – alkalmazásban álló a járműgyártásban dolgozott az országban. Ez utóbbi ágazat dominanciája a Nyugat-Dunántúlon különösen szembetűnő, mely a közúti járműgyártás és a hozzá kapcsolódó termelő vállalkozások kiemelt jelenlétére utal. Közép-Dunántúlon szintén a járműipar súlya a legnagyobb, azonban itt a gépipari ágazatok közül a számítógép, elektronikai ipar, illetve a gépgyártás foglalkoztatási szerepe is jelentős. (A legalább ötven főt foglalkoztató szervezetek között a járműipar az ország említett két régiójában összpontosul, ami összesen mintegy 40 ezer alkalmazásban állót, a teljes gépipari létszám ötödét jelenti. A létszám nagyságát itt a két nagy autógyár – Audi, Suzuki – mellett a járműipari alkatrészgyártók tevékenysége is befolyásolja.) Az ország többi régióját tekintve foglalkoztatási szempontból Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon a számítógép, elektronikai ipar, Észak-Alföldön a villamos berendezés gyártása, Dél-Alföldön pedig a gépgyártás szerepe a legjelentősebb.

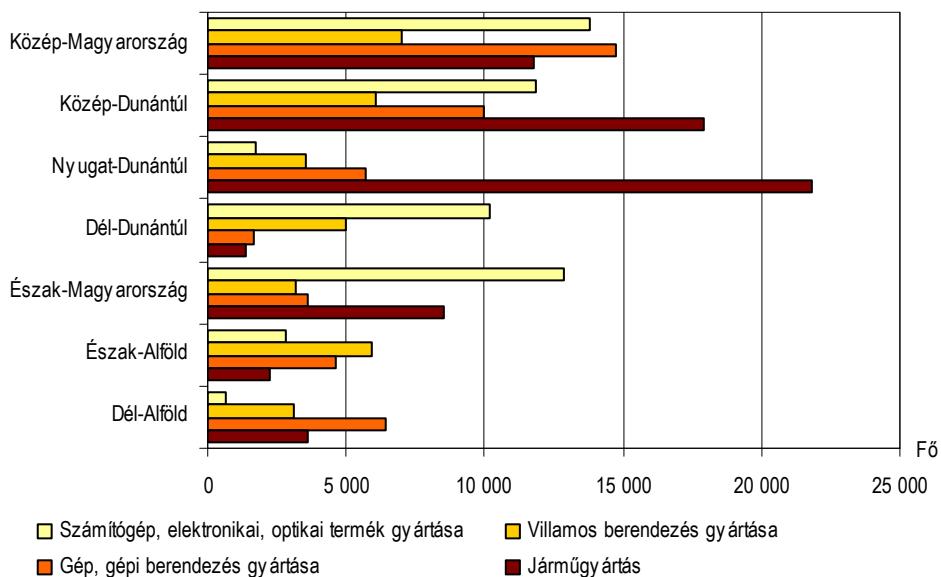
Az egyes ágazatok jelenléte a régiók gépiparában foglalkoztatási szempontból néhol meglehetősen egyoldalú szerkezetet is eredményez. Ez figyelhető meg a Nyugat-Dunántúlon a már említett járműipari túlsúly következtében, illetve a Dél-Dunántúlon a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása dominanciája eredményeképp, amely mögött egy-egy jelentős, jellemzően külföldi tőkebefektetéssel működő kiemelt létszámú szervezet tevékenysége áll. Ezzel szemben az ágazatok közötti létszámmegoszlás jóval kiegyenlítettebb képet mutat Közép-Magyarországon, vagy a Közép-Dunántúlon.

A létszám összetételét tekintve megfigyelhető, hogy a gépipari ágazatok közül a járműgyártás, valamint a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása tevékenysége a leghangsúlyosabb, s ezek az ágazatok elsősorban az ország északi, valamint középső és nyugati területeire települtek. Így a termeléssel és a legnagyobb létszámú vállalkozások jelenlétével összefüggésben három olyan gépipari ágazat emelhető ki az ország öt régiójában, ahol külön-külön legalább tízezer főt foglalkoztatnak. A számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában a Közép-

Magyarországon, a Közép-Dunántúlon, a Dél-Dunántúlon és az Észak-Magyarországon bejegyzett szervezetek tevékenysége a leghangsúlyosabb. A gép-, gépi berendezés gyártásában e tekintetben Közép-Magyarország, a járműgyártást megfigyelve pedig ez utóbbi régió mellett a közép- és nyugat-dunántúli székhellyel rendelkező vállalkozások foglalkoztattak kiemelkedő létszámot. Az említett térségekben a kiemelt területek összességében 115 ezer főnek biztosítottak kereseti lehetőséget az országban, mely az összes gépipari foglalkoztatott 57%-át képviselte.

16. ábra

A gépiparban alkalmazásban állók száma ágazat szerint, 2011

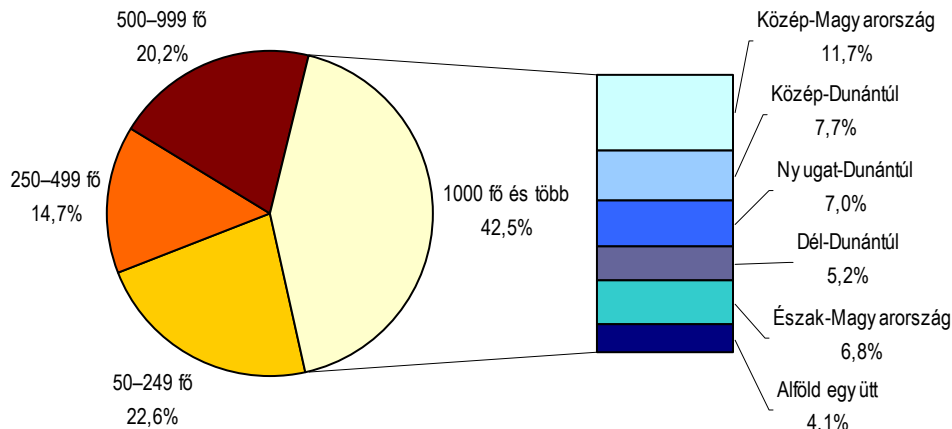


A termelési és foglalkoztatási adatok alapján látható, hogy a gépipari vállalkozások között a nagyvállalatok, ezen belül is a legnagyobb létszámú, jelentős szérianagyságban termelő szervezetek meghatározó szereppel bírnak, annak ellenére, hogy számuk országosan is alig haladta meg a harmincat. Jelenlétük alapvetően meghatározza az egyes ágazatok súlyát, szerepét egy-egy térség gazdaságában, s a hozzájuk kapcsolódó beszállítók, üzleti partnerek révén befolyásuk továbbterjedhet. Munkaerőpiaci szempontból is nagy jelentőségű, hogy a gépiparban alkalmazásban állók több mint kétötöde a legnagyobb, legalább ezer főt foglalkoztató szervezeteknél dolgozott. Ez utóbbi méretkategóriába tartozó vállalkozások dominanciája figyelhető meg a közép-magyarországi, a nyugat-, valamint a dél-dunántúli régióban, főként a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásához, valamint a járműgyártáshoz kapcsolódóan. A tevékenységüket tekintve az ágazatok közötti egyenletesebb eloszlást mutató 50–249 fős középvállalatok összességében a gépipari foglalkoztatottak 23%-át, mintegy 45 és félezer munkavállalót alkalmaztak. Az országos átlagnál e szervezetek szerepe jóval nagyobb a két alföldi régióban, a Dél-Alföldön még az 50%-ot is megközelíti. Az 500–999 fős gépipari vállalkozások hasonló létszámot, több mint 40 ezer főt foglalkoztattak az elmúlt évben, e méretkategóriába tartozó cégek szerepe Közép- és Nyugat-Dunántúlon a legjelentősebb a régiók között, a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában, valamint a járműgyártásban tevékenykedő

szervezetek révén. Foglalkoztatási szempontból létszám-kategóriák szerint megfigyelve a 250–499 fős vállalkozások súlya a legkisebb, mely a régiók többségére jellemző. E cégek összesen 30 ezer munkavállalónak biztosítottak kereseti lehetőséget az országban, legtöbbjüket a Közép-Dunántúlon bejegyzett szervezetek alkalmazták.

17. ábra

A gépiparban alkalmazásban állók számának megoszlása létszám-kategória szerint, 2011



A külföldi tőkével működő vállalatok tevékenysége, valamint az érintett régiók határközeleli fekvése révén a gépipari vállalkozások az átlagosnál gyakrabban foglalkoztatnak külföldi munkavállalókat. 2011-ben az ötven főnél nagyobb létszámú gépipari szervezetek összesen hatezer külföldi állampolgárnak nyújtottak kereseti lehetőséget az országban, mely a feldolgozóiparban dolgozó határon túli foglalkoztatottak hat-tizedét jelentette. Jelenlétük két ágazatra (ezen belül pedig két régióra) koncentrálnak: ugyanis összesen mintegy héttizedüket a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában a Közép-Magyarországon és a Közép-Dunántúlon, a járműgyártásban pedig a Közép-Dunántúlon bejegyzett vállalkozások foglalkoztatták. A gépiparban dolgozó külföldiek közel kétharmada a közép-dunántúli, ezen belül is szinte kizárólag a Komárom-Esztergom megyei cégek alkalmazottja volt, mely a szomszédos Szlovákia magyar lakta vidékeinek közelségéből adódó lehetőségeket jelzi.

Kölcsönzött munkaerő a gépiparban

A munkaerő-kölcsönzői tevékenységet a Munka Törvénykönyve, valamint a 118/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet szabályozza. A jogszabály meghatározása alapján a munkaerő-kölcsönzés olyan tevékenység, amelynek keretében a kölcsönadó a vele kölcsönzés céljából munkaviszonyban álló munkavállalót ellenérték fejében munkavégzésre a kölcsönvevőnek átengedi. E forma esetében a foglalkoztató helyett a kölcsönző szervezet köt munkaszerződést a munkavállalóval, és ő végzi a munkaadói adminisztratív teendőket. A munkavégzést érintő konkrét szabályozás (pl. munkaidő, munkarend, elvégzendő feladatok) lehetősége emellett a kölcsönvevő cég számára megmarad.

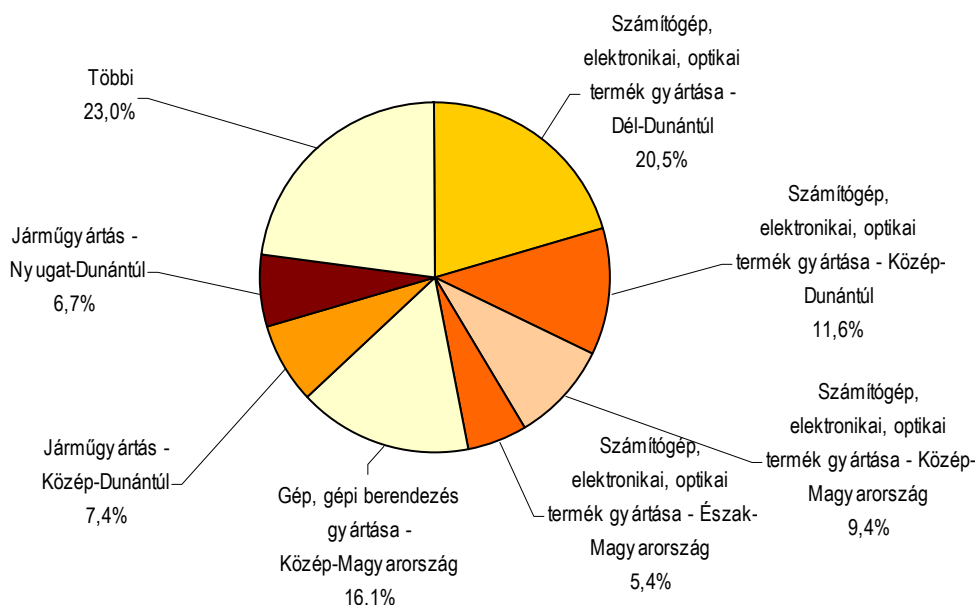
A saját szerződéssel foglalkoztatott munkavállalókon túl a munkaigény ingadozását is áthidaló munkaerő-kölcsönzést elsősorban az ipari, ezen belül is a gépipari ága-

zatok veszik igénybe. (A szolgáltatási szektorban a kereskedelem, gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás, valamint az információ, kommunikáció területén foglalkoztattak számottevőbb létszámban kölcsönzött munkert.) 2011-ben a legalább ötven fős feldolgozóipari szervezetek számára összesen közel 33 ezer munkavállalót kölcsönöztek az országban, közülük 23 és fél ezren a gépiparban dolgoztak. Mindez a szervezetek számára alkalmazásban állóikon túl további egytizedes munkaerőkapacitást jelentett.

A kölcsönzött munkaerő alkalmazása a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában a leggyakoribb. Itt összesen 11 ezer munkavállalót foglalkoztattak e módon, ami az ágazatban dolgozók teljes létszámának hatodát jelentette. Ebből következően az ország régiói között a kölcsönzött munkaerő száma ott magasabb, ahol az említett gazdasági ág tevékenysége erőteljesebb, így Közép-Magyarországon, Közép- és Dél-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon. Emellett számottevőbb kölcsönzött munkaerő dolgozik a járműgyártásban leginkább érintett Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint a gép, gépi berendezés gyártásában a Közép-Magyarországon bejegyzett vállalkozásoknál. A felsorolt ágazatokban és régiókban összesen mintegy 18 ezer kölcsönzött dolgozó munkáját vették igénybe, ami a gépiparban e formában foglalkoztatottak több mint háromnegyedét jelentette.

18. ábra

A munkaerőkölcsönző ügynökségektől kölcsönvett munkavállalók számának megoszlása a gépiparban, 2011



Elsősorban a legnagyobb szervezetek alkalmaznak kölcsönzött munkaerőt. A gépiparban bejegyzett vállalkozásoknál e formában dolgozó munkavállalók 64%-át ugyanis a legalább ezer fős létszámú cégek foglalkoztatták, ezen belül is olyan régiókban – Közép-Magyarország, Közép-Dunántúl, Dél-Dunántúl – ahol a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása, valamint a gép, gépi berendezés gyártása foglalkoztatási szerepe jelentős, vagy meghatározó.

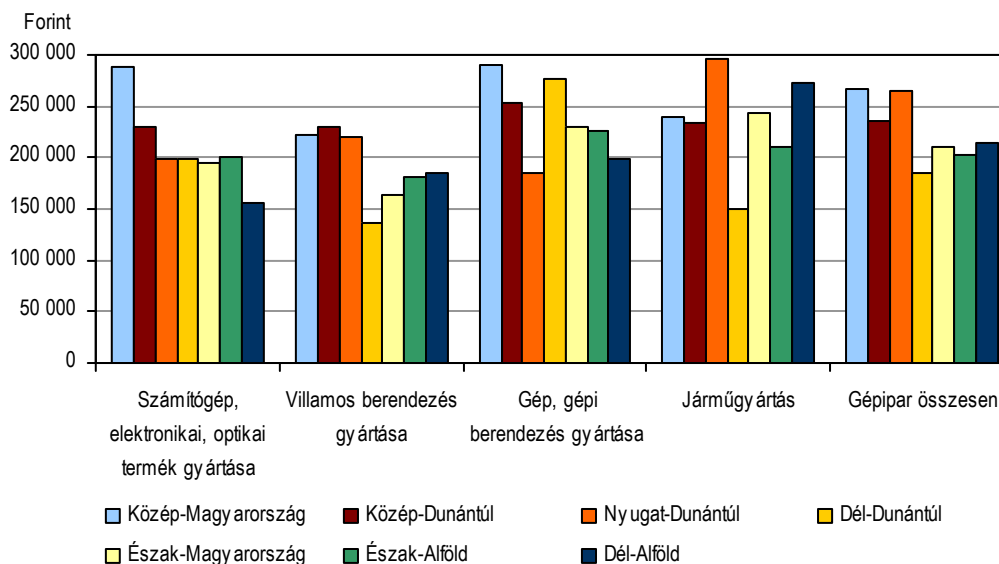
Keresetek

A legalább ötven főt foglalkoztató gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 235,8 ezer forintot tett ki az elmúlt évben, mely kétezer forinttal múlta felül a feldolgozóipari átlagot. Az ország régiói közül a gépipari foglalkoztatottak bérelőnye figyelhető meg Nyugat- és Dél-Dunántúlon, valamint Észak- és Dél-Alföldön, ezzel szemben a jelentős termelési potenciált felmutató három további térségben a keresetek elmaradtak a feldolgozóipar átlagától. Mindez az egyes területeken jelenlévő további ipari ágazatok tevékenységének jellegét, súlyát is jelzi.

Az egyes ágazatok közül a legmagasabb – a gépiparinál 20 ezer forinttal nagyobb – bérek a járműgyártást jellemezték, emellett még a gép, gépi berendezés gyártásában dolgozók fizetése haladta meg az átlagot.

19. ábra

Havi bruttó átlagkeresetek a gépiparban, 2011



A gépipari átlagkereseteket tekintve a két szélsőértéket Közép-Magyarország és Dél-Dunántúl képviselte, az itt bejegyzett vállalkozásoknál dolgozók fizetése között több mint 82 ezer forintos eltérés mutatkozott. Ágazatonként megfigyelve a szóródás a legtöbb munkavállalót foglalkoztató járműgyártás területén a legnagyobb, itt a legjobban fizető nyugat-dunántúli vállalkozások és a legkisebb keresetet nyújtó dél-dunántúliak között kétszeres különbség figyelhető meg. A második legnagyobb létszámú számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában szintén jelentős mértékű a bérkülönbség, a közép-magyarországi fizetések 1,9-szer voltak magasabbak a dél-alföldieknél. A villamos berendezés gyártásában és a gép, gépi berendezés gyártásában kisebbek az eltérések, előbbi ágazatban a közép-dunántúli, utóbbiban a közép-magyarországi keresetek a legmagasabbak, ezzel szemben a legalacsonyabb fizetést a Dél-Dunántúlon, illetve a Nyugat-Dunántúlon bejegyzett szervezeteknél dolgozók kapták.

A gépipart összességében jellemző fizetéshez viszonyítva elsősorban a gép, gépi berendezés gyártásában, valamint a járműgyártásban foglalkoztatottak keresete magasabb, mely a közép-magyarországi, a dunántúli és a dél-alföldi szervezeteknél

alkalmazásban állók számára jelent kedvezőbb lehetőséget. A számítógép, optikai termék gyártásában egyedül a közép-magyarországi keresetek múlták felül a gépipari átlagot, a villamos berendezés gyártásában azonban az ország minden régiójában elmaradtak attól. Ez utóbbit a fizikai foglalkozásúak számottevően kisebb keresetei befolyásolták.

Az átlagkeresetek nagysága jelentősen függ a szervezetek méretétől, a különböző létszám-kategóriák növekedésével ugyanis a fizetések is egyre magasabbak. Az 50–249 fős, valamint a 250–499 fős gépipari szervezetek esetében még a bérek elmaradtak az átlagostól, az ennél nagyobb létszámúak alkalmazottai ezzel szemben számottevően magasabb jövedelmet értek el. A legalább ezer főt foglalkoztató gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók keresete minden régióban felülmúlta az átlagost, ami az érintett szervezetek nagyobb termelékenységével, kedvezőbb értékesítési lehetőségeivel is összefügg.

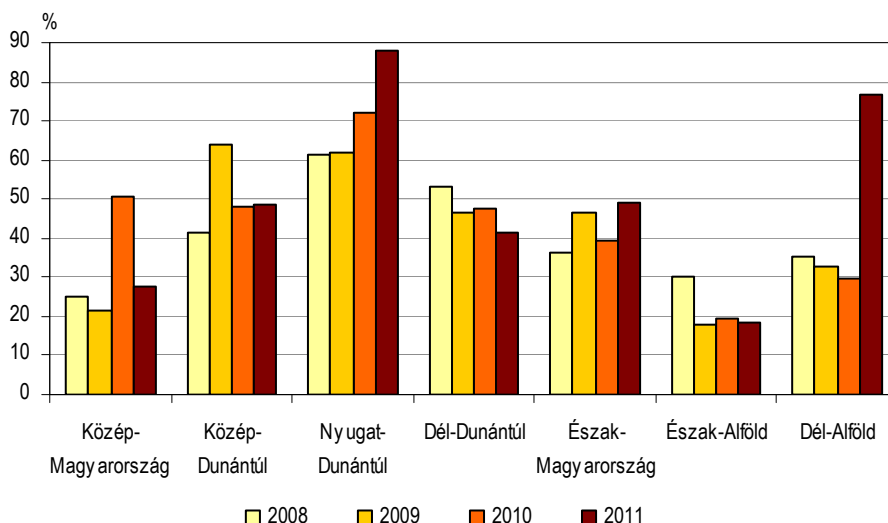
A gépipari beruházások jellemzői

A beruházás, illetve annak alakulása a gazdasági növekedés egyik meghatározó tényezője, fokmérője. Fontos a gazdasági, társadalmi fejlődés szempontjából, amennyiben a szerkezete megfelelő hatékonyságú, akkor megteremti, vagy bővíti a termelőtevékenységet, javíthatja a lakosság életkörülményeit, az infrastrukturális ellátottságot, valamint a munkahelyteremtésben, illetve meglévő munkahelyek megtartásában is meghatározó szerepet tölt be. Ezen túlmenően a beruházási tevékenység a versenyképesség megtartásának is egyik lényeges szegmense, mely hosszú távon a termelőeszközök fejlesztésén túl maga után vonja a munkaerő képzettségének növelését, a munkakultúra magasabb szintre emelését is.

A 49 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató szervezetek beruházásainak teljesítményértéke a 2008–2011. években folyó áron számolva 10 045 milliárd forintot tett ki, melynek területi eloszlását tekintve Közép-Magyarország meghatározó szerepe figyelhető meg. Az összes teljesítmény 53%-a itt valósult meg, míg a többi területre 6–10%-a jutott. A négy év alatt felhasznált összeg harmada, 3 275 milliárd forint a feldolgozóipart gyarapította, melyből minden második forint a gépiparban került felhasználásra. Az ágazatcsoport részesedése évenként jelentősen változott, és a gépipar területenkénti súlyából adódóan az ország egyes részein széles sávban szóródott; a Nyugat-Dunántúlon összességében elérte a 75, míg Észak-Alföldön alig haladta meg a 20%-ot. E folyamat eredményeként a 2008 és 2011 között a gépipari beruházások közel harmada, 490 milliárd forint a Nyugat-Dunántúlon valósult meg, melyet nagyságrendben (355 milliárd) a Közép-Dunántúl követett.

20. ábra

A gépipar részesedése a feldolgozóipari beruházásokból

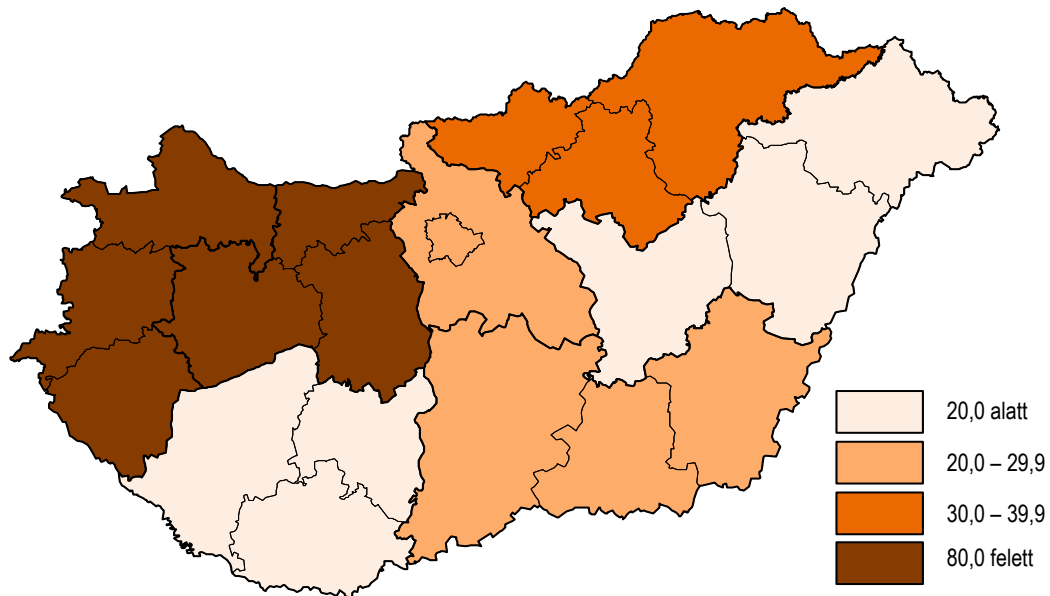


Az egy lakosra jutó beruházás alapján a régiók közül a Nyugat-Dunántúlé a vezető pozíció, melyet alapvetően a 2011. évi rendkívül magas (252 milliárd forint) érték határozott meg. Az egy lakosra jutó gépipari beruházási teljesítmény 2008 és 2011 évek között országosan 38,4 ezer forintot tett ki, melynek a nyugat-dunántúli 3,2-szerese, a

közép-dunántúli 2,1-szerese volt. A vizsgált időszak minden évében e két régió foglalta el az első és a második helyet, s a többieket tekintve is csupán 2011-ben történt említésre méltó változás, amikor is Dél-Alföld – a Mercedes-Benz Magyarországra történő betelepülésének köszönhetően – előrelépett a harmadik helyre.

21. ábra

**Egy lakosra jutó gépipari beruházási teljesítményérték,
2008–2011. évek átlaga (ezer forint)**



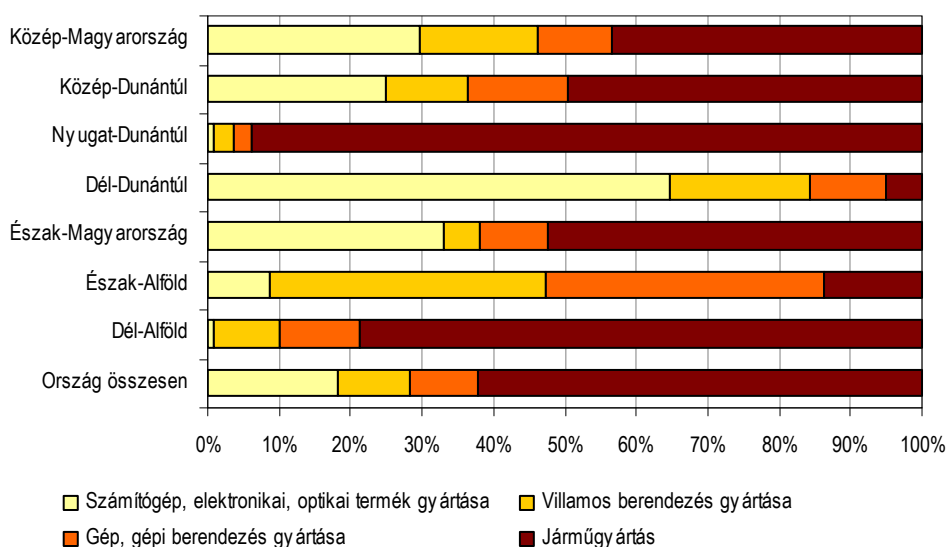
Egy-egy térség gépipari szerkezetével összefüggésben a fejlesztések ágazatonkénti összetétele, illetve annak alakulása az ország különböző területei között számottevő különbséget mutat. A termeléssel összefüggésben a beruházások is minden régióban az ún. húzóágazatokhoz kapcsolódnak. A 2011. évi adatok alapján Közép-Magyarországon a Samsung és az Ericsson, Dél-Dunántúlon a Flextronics, Észak-Magyarországon pedig a Bosch és a Jabil Circuit vezető szerepe miatt a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártásában végrehajtott fejlesztések értéke képviselte a legnagyobb részarányt. Közép-Dunántúlon a Denso és a Suzuki, Nyugat-Dunántúlon az Audi és az Opel illetve Dél-Alföldön a már említett Mercedes-Benz és a Knorr-Bremse jelenlétének köszönhetően a vezető szerepet a járműgyártás testesíti meg. Mindössze az észak-alföldi régió az, ahol a gépiparon belül a legnagyobb hányad a gép, gépi berendezések gyártására jutott, melyben jelentős szerepe volt az Electrolux Lehel Hűtőgépgyár által megvalósított beruházásnak.

2008 és 2011 között országosan a gépipari beruházásokra fordított összeg 62%-a a járműgyártásban realizálódott, míg a legkevesebb a gép, gépi berendezések gyártására jutott. A járműipar kulcsszerepet játszik a gazdasági növekedésben, a foglalkoztatottság bővülésében, illetve kiterjedt beszállítói körén keresztül a kis- és középvállalkozások megerősítésében. A vizsgált időszakban Dél-Dunántúl és Észak-Alföld kivételével a gépipari beruházásokra fordított összeg döntő része mindenütt a járműgyártásban került felhasználásra, ami legnagyobb arányú (94%) a Nyugat-

Dunántúlon volt. Ennek lapvető oka, hogy a gazdasági válságból való kilábalás után 2011-ben a térség jármű- és járműalkatrészgyárai jelentős nagyságrendű beruházásokat hajtottak/hajtanak végre. Hasonló irányú változás figyelhető meg a Dél-Alföldön is, ahol a Mercedes-Benz megtelepedése kapcsán a járműgyártásban realizált beruházások részesedése megközelítette a 80%-ot.

22. ábra

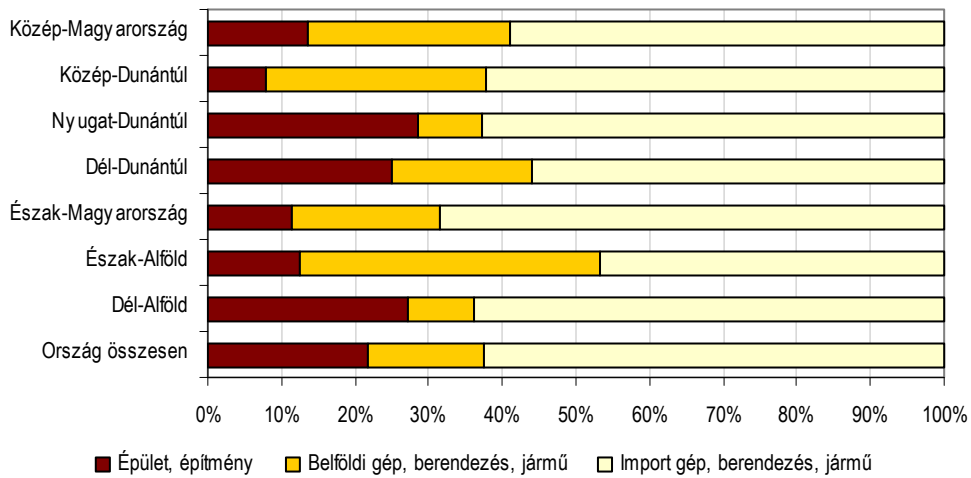
A gépipari beruházások megoszlása ágazat szerint, 2008-2011



2008 és 2011 között országosan a gépipari beruházások döntő része – több mint fele – a legalább ezer főt foglalkoztató gazdasági szervezetek tevékenységének bővítését, fejlesztését célozta, míg a legkevesebb ráfordítást (148 milliárd forint) a 250–499 főt foglalkoztatók eszközölték. Dél-Alföld kivételével a gépipari beruházások döntő része az országoshoz hasonlóan mindenütt az ezer főnél nagyobb szervezeteket gyarapította. E cégek súlya a Nyugat-Dunántúlon, illetve a Dél-Dunántúlon meghaladta az átlagost is. Az 50–249 főt foglalkoztató szervezetek között a Közép-Magyarországon, valamint a Dél-Alföldön bejegyzettek valósították meg a legtöbb fejlesztést. Utóbbi régióban a már említett járműgyártó (ekkor még kisebb létszám-kategóriába tartozó) vállalkozás betelepülésének következtében e szereplők beruházása volt a meghatározó, ami az összes teljesítmény héttizedét jelentette.

2008 és 2011 között az országban megvalósult gépipari beruházások nyolctizede gép, berendezés beszerzés, közel ötöde épület és egyéb építmény építése volt, a járműbeszerzés pedig mindössze egy százalékot tett ki. A gépekre, berendezésekre fordított összeg (1 238 milliárd forint) több mint háromnegyedét import beszerzésekre költötték. (Az egyéb célra – pl. ültetvény, erdő, tenyész- és igásállat – fordított összeg aránya az iparág sajátosságából adódóan négy év alatt elenyésző volt.)

A gépipari beruházások anyagi-műszaki összetétele, 2008-2011



A gépekre, berendezésekre fordított pénzeszközök aránya az országos átlagnál Közép-Magyarországon és a Dél-Alföldön szerényebb mértékű, e két régióban épületek, építmény építésére költöttek többet. A gépek, berendezések túlnyomó része importból származott, a Nyugat-Dunántúlon hányaduk 85%-ot tett ki, ezzel szemben az Észak-Alföldön mindössze 50%-ot képviselt.

A gépipari vállalkozások felsőoktatási, kutatás-fejlesztési kapcsolatai

A tudományos kutatás és fejlesztés kiemelt jelentőséggel bír a magyar gazdaságban. 2011. július 1-jén Magyarország vette át egy évre az EUREKA nemzetközi szervezet feladatait, melynek célja olyan országok közötti együttműködés, amely az innovációt, az új, tudásra épülő gazdasági növekedést támogatja. A nemzetközi szervezettel való kapcsolattartásban kiemelt szerepe van a Nemzeti Innovációs Hivatalnak, mely a kutatás-fejlesztésért és technológiai innovációért felelős szervként a hazai K+F eredmények hasznosításához, a piacra jutást célzó kezdeményezésekhez nyújt szakmai támogatást.

A hazai K+F tevékenység három fő területre koncentrálódik, melyből az egyik az ipari alkalmazások területe. E kiemelt cél hatékony megvalósulásához fel kell készíteni a magyar gazdaságot arra, hogy az Európai Unió 2014-től megnövekvő kutatás-fejlesztés és innovációs forrásaiból minél nagyobb összeghez tudjon hozzájutni. A program eredményes megvalósulásában hatékonyan közrejátszhatnak a gépiparhoz kapcsolódó tudományos egyesületek, platformok, innovációs centerek, melyek többnyire az egyetemekkel való együttműködés keretében fejtik ki tevékenységüket.

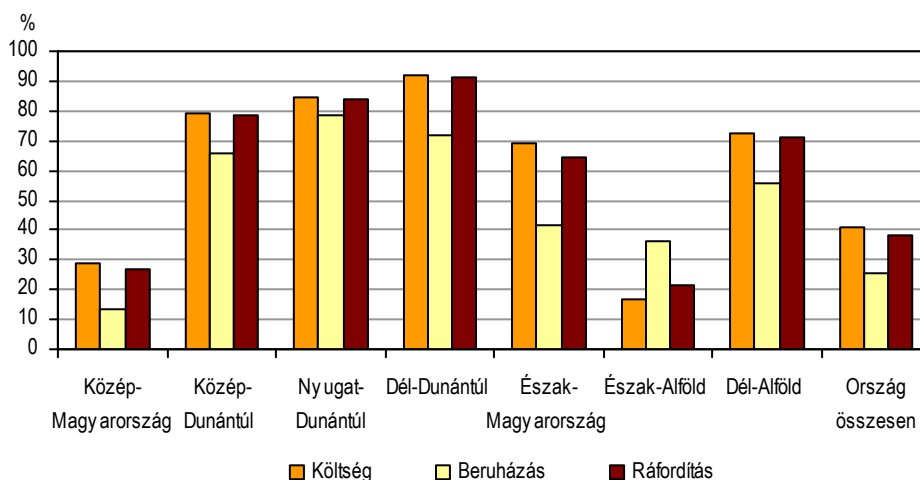
Jelenleg az ország felsőfokú intézményeiben tanulók 16%-a vesz részt valamilyen műszaki tudományos oktatásban. A skála rendkívül széles, hiszen a nagy egyetemi centrumok közül valamennyiben több szakon is folyik műszaki oktatás. Az egyetemek különböző projektek, tudományos kutatások, műhelyek keretében szoros kapcsolatot ápolnak az innovációt támogató multinacionális cégekkel, valamint az erre orientált kis- és közepes vállalkozásokkal is. Az egyetemek és az ipar együttműködése kettős célt szolgál, egyrészt a kutatás-fejlesztések során igényes, szellemi értéknövelt termékeket és szolgáltatásokat hoznak létre komplex információ-rendszertani alkalmazásokkal, másrészt a már működő rendszerek és üzleti modellek fejlesztését végzik.

Valamennyi egyetem és főiskola együttműködését a sokszínűség jellemzi, többségük jelentős számú munkáltatóval áll kapcsolatban. A kutatás-fejlesztést támogatók az oktatáson és képzésen keresztül elősegítik az innovációs potenciál fejlesztését. A jelentős oktatási centrumok mellett más városok kihelyezett tagozatain szintén folyik képzés, mely műszaki szakembereket biztosít a helyi vállalkozói kör számára is. A nagy műszaki létszámot felvevő multinacionális cégek közül a Győrben működő AUDI 2012. január 1-jétől megalapította a Széchenyi István Egyetemmel közösen az AUDI Hungária Járműmérnöki Tanszékcsoportot, ahol anyagtudományi, technológiai, járműgyártási, belsőégésű motorok szakirányban képezik a leendő vállalati szakembereket. A műszaki oktatás során az anyagtudományok, mechanikai technológiák mellett jelentős szerepet kap a minőségbiztosítás oktatása is. A vállalkozások és oktatási centrumok közötti projektek mind a hallgatók, mind a támogatók számára hoznak rendszeresen konkrét, költségtakarékos és innovatív eredményeket. A felsőfokú szakember képzésen túl kiemelt szerepet kapott a szakiskolai képzés átalakítása is, mely főként a helyi kamarák ajánlásai és a vállalkozások igényei szerint egyes szakmák újra, vagy más típusú képzésére helyezi a hangsúlyt.

A legutolsó rendelkezésre álló adatok alapján a gépiparban 2010-ben összesen 40 milliárd forintot fordítottak K+F-re^a, melynek kilenczede a fejlesztések költségeit, egytizede pedig annak beruházásait szolgálta. A gépipar feldolgozóiparon belüli aránya országosan 38%-ot tett ki, ugyanez az arány a költségek esetében 41, a beruházásoknál pedig 25% volt. A gépipar részesedése régióként nagyon differenciált. A nagyobb ipari központokkal rendelkezők esetében aránya is ott volt a magasabb, ahol a járműgyártás, vagy a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása a húzóágazat. Így a hazai autóipar „fellegvárai”, vagy az észak-magyarországi multinacionális vállalatok K+F tevékenysége alapjaiban meghatározta az ágazat feldolgozóiparon belüli részesedését.

24. ábra

A gépipari K+F tevékenység aránya a feldolgozóiparon belül, 2010

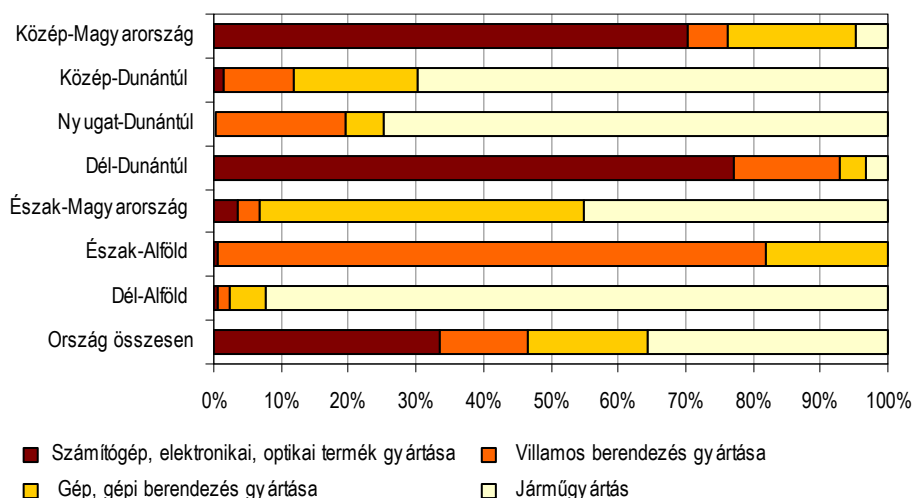


A termelésben képviselt kisebb hányad ellenére a K+F tevékenységben a régiók között Közép-Magyarország szerepe a meghatározó, az összes ráfordítás 44%-a itt realizálódott, melyben a főváros dominált. A Közép-Dunántúl 15, illetve a Nyugat-Dunántúl 14%-os részesedése szintén a járműgyártás jelenlétéből fakadó innovációs tevékenység eredménye. A gépipari K+F ráfordítások között a dél-dunántúli régió hányada a legkisebb, 2,5%. Az összes kutatás, kísérleti fejlesztés költségei hasonlóan alakultak, mint a ráfordításoké, míg a beruházásaik esetében a villamos berendezések kutatási projektjei a K+F beruházások 23%-át hozták az észak-alföldi régióba.

A gépiparon belül országosan a kutatás-fejlesztési ráfordítások 34%-a a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártására, 13%-a villamos berendezések, 18%-a gép, gépi berendezések, míg 35%-a járműgyártásra irányult. Ez utóbbi súlya a Dél-Alföldön kilenczede, a Nyugat-Dunántúlon a háromnegyede, a Közép-Dunántúlon pedig közel héttizedes volt. Az egyes régiókban a kutatás, fejlesztés ráfordításait alapvetően a helyi gépipari sajátosságok határozzák meg.

^a A kutatási, fejlesztési tevékenységet valamennyi létszám-kategóriát magába foglaló vállalkozásra vonatkozóan vizsgáljuk. A 2010. évi adatok alapján.

A gépipari kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlása ágazat szerint, 2010



Országosan a feldolgozóiparban kutatással, fejlesztéssel foglalkozó létszám 46%-a a gépiparban tevékenykedett. Arányuk az összes, és a kutató személyzet tekintetében egyaránt a Nyugat-Dunántúlon volt a legmagasabb.

3. tábla

A gépiparban kutatási, fejlesztési tevékenységet folytatók főbb jellemzői, 2010

Régió	Összes létszám, fő	Ebből: kutatók, fejlesztők aránya, %	Kutatók, fejlesztők számának megoszlása, %	100 kutatóra, fejlesztőre jutó segédszemélyzet, fő	Arány a feldolgozóiparból, %	
					összes létszám	kutatók, fejlesztők
Közép-Magyarország	2 266	72,5	53,0	38	40,8	47,2
Közép-Dunántúl	546	57,7	12,8	73	62,8	68,8
Nyugat-Dunántúl	589	60,3	13,8	66	71,5	76,0
Dél-Dunántúl	180	41,1	4,2	143	46,4	68,5
Észak-Magyarország	315	65,1	7,4	54	49,2	60,3
Észak-Alföld	140	70,4	3,3	43	23,6	29,3
Dél-Alföld	241	75,1	5,6	33	48,1	58,6
Ország összesen	4 277	67,1	100,0	49	45,7	52,2

A társadalmi, gazdasági célok szerinti rendszerben a gépipar, mint kutatási terület az energia, valamint az ipari termelés és technológia főcsoportban van jelen. A tizenhárom nevesített cél, mint pl. a Föld kutatása, a környezet, egészség, mezőgazdaság, a világűr mellett az említettek aránya az összes ráfordítás négytizedét tette ki. Legmagasabb, kétharmados részesedéssel e területen Észak-Magyarország rendelkezett, s ezt Nyugat-Dunántúl követte 58%-kal. A kutatás, fejlesztés költségeit illetően hasonló a sorrend, míg a beruházásoknál Észak-Alföld 62%-os arányt képviselt, Közép-Magyarországon pedig az említett energia és ipari termelés, technológia főcsoport a kutatási beruházások több mint felét adták.

Vállalkozások közötti együttműködés a gépiparban

A napjainkra általánossá váló globalizációs folyamatban a térségek, régiók szerepe felértékelődik, a versenyképesség kulcsa mára az innováció lett. A kevés számú, zömmel külföldi tulajdonban lévő, exportképes nagyvállalat mellett a kevésbé versenyképes, alapvetően stagnálásra kényszerülő kis- és középvállalkozások esélytelenek, csak egymásra támaszkodva, egymást segítve tudnak talpon maradni a versenyben. Ezen vállalkozások számára az egyik lehetséges kitörési pont, hogy csatlakoznak olyan együttműködési szerveződésekhez, amelyek keretében meghatározott feladatokat együtt hatékonyabban tudnak megoldani. Ezen szerveződések egyik formáját a klaszterek jelentik. A klaszter Michael Porter megfogalmazásában kölcsönösen együttműködő cégek, szakosodott beszállítók, szolgáltatók, kapcsolódó iparágak gazdasági szervezetei és a velük kapcsolatban álló intézmények (egyetemek, állami szervezetek, ügynökségek, szakmai egyesületek, kereskedelmi szövetségek) földrajzi koncentrációja, melyeket hasonlóságaik és egymást kiegészítő jellemzőik kapcsolnak össze.

A fejlett világ országaiban már több, Magyarországon egy évtizede vannak jelen a klaszterek. A klaszterekben működő hazai vállalkozások tevékenységi körét tekintve a legfontosabb területek: a gépipar (járműipar, elektronika), egyéb feldolgozóipar (fa- és bútortipar, textilipar), a turizmus, az élelmiszeripar, a logisztika, az információs technológia. A gépipar klaszteresedésében meghatározó szerepet játszott a hazánkba települt külföldi vállalkozások és a potenciális, illetve a már kiépült háttériparágak nagyfokú területi koncentrációja. A gépiparon belül a járműgyártásnak komoly hagyományai vannak hazánkban, emellett az ágazatnak jelentős a bedolgozói igénye, így nem véletlenül a klaszterek létrehozásában a hazánkban működő autóiipari vállalkozások, autógyártók, autóalkatrész-gyártók és beszállítók, valamint a regionális fejlesztésben érdekelt ügynökségek, szervezetek vállaltak úttörő szerepet.

A klaszterkezdeményezések elindulásában a régiókat tekintve jelentős különbségeket tapasztalhatunk, s ebben nagymértékben szerepet játszott az a tény, hogy a külföldi vállalatok – amelyekre a modern, magasabb kooperációs hajlandóságú külföldi vállalat-vezetési szemlélet volt a jellemző – előnyben részesítették a nyugati- és a központi térségeket. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül adunk tájékoztatást néhány, a gépiparban tevékenykedő vállalkozásokat tömörítő együttműködésről.

Magyarországon az elsők között, 2000 decemberében jött létre győri székhellyel a Pannon Autóiipari Klaszter (PANAC) a legnagyobb multinacionális és magyar autóiipari vállalatok támogatásával, hogy iparág-specifikus szolgáltatásai révén elősegítse a hazai autóiipar nemzetközi versenyképességének javítását. Az alapítók között találjuk az Audi Hungária Motor, az Opel Magyarország, a LUK Savaria Kft-t, a Rába Jármű Holdingot, a Magyar Suzuki, a Siemens Zrt-t, az Ipargazdasági Kutató és Tanácsadó Kft-t, a Citibank és az UniCredit Bank Zrt-t, valamint a Széchenyi István Egyetemet. A PANAC megalakulását az akkori kormányzat 50 millió forinttal támogatta. A 2008-ban kiadott PANAC Évkönyv szerint közel százra tehető a regisztrált tagok száma. Stratégiai céljai között szerepel: a Pannon térség nemzetközi versenyképességének erősítése, az autóiipar területén tevékenykedő vállalkozások hosszú távú hálózati

együttműködés hatékonyságának növelése, beszállítói kapcsolatok kialakulásának, bővülésének elősegítése, infrastruktúrák, technológiák, kapacitások közös hasznosítása, szakemberbázis kialakítása, képzési igények közvetítése, autóipar-specifikus információs szolgáltatások nyújtása, szakmai tréningek, beszállító-fejlesztési programok szervezése, technológiai transzfer szolgáltatások nyújtása. A PANAC elsőként 2002-ben sikerrel indította be a vállalati teljesítmények összemérését illetve tanulást elősegítő módszer gyakorlatát lehetővé tevő Benchmarking Klubját. A tagok visszacsatolásai alapján a klub működése rendkívül hasznosnak bizonyult: a gazdasági szervezetek el tudták helyezni magukat a magyarországi autóipar viszonylatában; lehetőségük nyílt saját információs és mérési rendszereik finomítására, továbbfejlesztésére; meglévő gyakorlataik fejlesztését illetően számos ötlettel gazdagodtak, érveket kaptak a kritikus teljesítmény-területük fejlesztésére. A klaszter jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint annak a felmérésnek az eredménye, amelyet a 2004-ben az Európai Unióhoz csatlakozott 10 tagállam közel négyszáz regionális klasztere körében végeztek. A méret, regionális dominancia és specializáltság alapján kapott 3 csillagos minősítéssel a PANAC bekerült az öt legerősebb autóipari klaszter közé.

A Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara a klaszterkezdeményezések elkötelezett támogatójaként segítette a dél-dunántúli régió legnagyobb klaszterének, a Dél-dunántúli Gépipari Klaszter megalakulását, amely az Új Széchenyi Terv Dél-Dunántúli Operatív Programjának pályázatán 23 millió forint vissza nem térítendő támogatásban részesült. A régió hozzájárulása a hazai gépipar teljesítményéhez elenyésző, az alapítók, a támogatók meglátták a jövő kihívását: csoportosan tudják versenyképességüket fokozni, megfelelni az uniós piaci igényeknek („Külön gyengék, együtt erősek”). Az induláskor a klaszterpályázat elsősorban egy marketingstratégia elkészítését támogatta, a későbbiekben pedig közös információs adatbázis kialakítását, K+F témában benchmarking klub működtetését, szellemi eszköz menedzsment rendszer bevezetését, az anyag-, az energia és a szolgáltatások beszerzésében való társulást tűzött ki célul. A Kamarával együttműködő klaszter tagjainak 2010. évi árbevétele 109 milliárd forint volt, ebből a legnagyobb részt a Dél-dunántúli Gépipari Klaszter képviselte a maga mintegy 100 milliárd forintjával.

A Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Linamar Hungary Nyrt. (Békés megye és az Alföld egyik legnagyobb mezőgazdasági gépgyártó, s egyre növekvő autóipari ágazattal rendelkező vállalata) kezdeményezésére 2011-ben alakult meg 21 dél-alföldi gépipari vállalkozás és a Kecskeméti Főiskola részvételével a Gépipari Innovációs Beszállítói Klaszter. A klaszterbe tömörült cégek jelenleg is több autóipari, multinacionális cég beszállítói. Céljuk, hogy a klaszteren belül a kisebb cégek, kkv-k az orosházi Linamar stabil beszállítói körét képezzék, másrészt a Linamarral együtt bejussanak a kecskeméti Mercedes gyár beszállítói körébe.

Táblázatok

A gépipar összefoglaló adatai, 2011.....	44
A regisztrált vállalkozások száma, 2011. december 31.....	45
A regisztrált gépipari vállalkozások száma gazdálkodási forma szerint, 2011. december 31.....	45
A regisztrált gépipari vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2011. december 31.....	45
A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma, 2010.....	46
A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2010.....	46
A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások főbb jellemzői, 2010.....	47
Termelés, 2011.....	48
A gépipari vállalkozások termelése létszám-kategória szerint, 2011.....	48
Az egy alkalmazásban állóra jutó termelés, 2011.....	49
Az egy alkalmazásban állóra jutó termelés a gépiparban létszám-kategória szerint, 2011.....	49
Értékesítés, 2011.....	50
A gépipari vállalkozások értékesítése létszám-kategória szerint, 2011.....	51
Az alkalmazásban állók száma, 2011.....	52
A gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók száma a szervezet létszám-kategóriája szerint, 2011.....	53
Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, 2011.....	54
A gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a szervezet létszám-kategóriája szerint, 2011.....	55
A munkaerő-kölcsönző ügynökségektől kölcsönvett munkavállalók létszáma a gépiparban, 2011.....	56
A munkaerő-kölcsönző ügynökségektől kölcsönvett munkavállalók létszáma a gépiparban létszám-kategória szerint, 2011.....	56
A beruházások teljesítményértéke.....	57
A beruházások teljesítményértéke ágazat szerint, 2011.....	57
A gépipari vállalkozások beruházásainak teljesítményértéke létszám-kategória szerint, 2011.....	58
A gépipari vállalkozások beruházásai anyagi-műszaki összetétel szerint, 2011.....	58

A gépipar összefoglaló adatai, 2011*

Régió	Termelés, millió forint	Értékesítés- ből az export aránya, %	Egy alkalmazás- ban állóra jutó termelés, ezer forint	Alkalmazás- ban álló, fő	Alkalmazás- ban állók havi bruttó átlag- keresete, forint	Beruházás, millió forint
Gépipar összesen						
Közép-Magyarország	2 350 526	88,9	49 632	47 359	267 464	58 071
Közép-Dunántúl	3 041 751	93,2	66 283	45 891	236 060	75 737
Nyugat-Dunántúl	2 308 590	95,9	70 379	32 802	264 383	251 770
Dél-Dunántúl	635 780	94,5	34 913	18 211	185 318	9 686
Észak-Magyarország	1 225 962	94,7	43 603	28 117	210 776	54 204
Észak-Alföld	450 228	90,3	28 965	15 544	202 033	14 918
Dél-Alföld	261 438	87,6	18 985	13 771	213 625	84 675
Ország összesen	10 274 276	92,8	50 940	201 694	235 793	549 061
A feldolgozóipari százalékában						
Közép-Magyarország	38,4	143,4	107,5	35,7	93,1	27,7
Közép-Dunántúl	65,6	110,8	121,4	54,1	97,9	48,4
Nyugat-Dunántúl	76,6	109,4	154,6	49,5	115,0	88,1
Dél-Dunántúl	71,5	115,8	134,7	53,1	108,5	41,6
Észak-Magyarország	55,3	120,8	97,7	56,6	97,1	48,9
Észak-Alföld	33,6	128,7	119,3	28,2	106,7	18,6
Dél-Alföld	25,9	146,2	91,6	28,2	111,5	76,9
Ország összesen	53,4	124,4	124,9	42,8	100,9	56,2

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

A regisztrált vállalkozások száma, 2011. december 31.*

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Közép-Magyarország	546	34	39	40	40	153
Közép-Dunántúl	261	19	22	26	36	103
Nyugat-Dunántúl	270	9	13	24	31	77
Dél-Dunántúl	162	8	16	8	7	39
Észak-Magyarország	204	10	13	15	18	56
Észak-Alföld	265	8	13	26	10	57
Dél-Alföld	261	3	13	24	15	55
Ország összesen	1 969	91	129	163	157	540

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

**A regisztrált gépipari vállalkozások száma gazdálkodási forma szerint,
2011. december 31.***

Régió	Társas vállalkozás	Ebből			Egyéni vállalkozás	Összesen
		Rt.	Kft.	Bt.		
Közép-Magyarország	153	21	128	3	–	153
Közép-Dunántúl	102	7	91	4	1	103
Nyugat-Dunántúl	77	6	66	4	–	77
Dél-Dunántúl	39	1	36	2	–	39
Észak-Magyarország	56	1	54	–	–	56
Észak-Alföld	57	10	45	1	–	57
Dél-Alföld	55	8	46	–	–	55
Ország összesen	539	54	466	14	1	540

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

**A regisztrált gépipari vállalkozások száma létszám-kategória szerint,
2011. december 31.***

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	118	19	10	6	153
Közép-Dunántúl	57	19	20	7	103
Nyugat-Dunántúl	51	9	11	6	77
Dél-Dunántúl	29	5	2	3	39
Észak-Magyarország	34	11	7	4	56
Észak-Alföld	42	9	3	3	57
Dél-Alföld	45	7	1	2	55
Ország összesen	376	79	54	31	540

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma, 2010*

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Közép-Magyarország	248	26	24	17	25	92
Közép-Dunántúl	154	13	19	11	31	74
Nyugat-Dunántúl	155	8	7	16	21	52
Dél-Dunántúl	72	6	12	4	4	26
Észak-Magyarország	86	6	10	9	13	38
Észak-Alföld	87	5	5	12	4	26
Dél-Alföld	92	3	8	11	11	33
Ország összesen	894	67	85	80	109	341

* Statisztikai létszám alapján. A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

**A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások száma
létszám-kategória szerint, 2010***

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	54	19	12	7	92
Közép-Dunántúl	35	16	14	9	74
Nyugat-Dunántúl	31	8	9	4	52
Dél-Dunántúl	17	4	2	3	26
Észak-Magyarország	17	11	6	4	38
Észak-Alföld	18	3	2	3	26
Dél-Alföld	22	6	3	2	33
Ország összesen	194	67	48	32	341

* Statisztikai létszám alapján. A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

A külföldi érdekeltségű gépipari vállalkozások főbb jellemzői, 2010*

Régió	Kizárólag külföldi	Többségében külföldi	Többségében belföldi	Összesen
		tulajdonban lévő		
Vállalkozások száma				
Közép-Magyarország	67	21	4	92
Közép-Dunántúl	49	21	4	74
Nyugat-Dunántúl	38	13	1	52
Dél-Dunántúl	17	7	2	26
Észak-Magyarország	25	12	1	38
Észak-Alföld	22	3	1	26
Dél-Alföld	19	11	3	33
Ország összesen	237	88	16	341
Saját tőke, millió forint				
Közép-Magyarország	202 260	78 219	7 557	288 036
Közép-Dunántúl	544 083	224 551	938	769 573
Nyugat-Dunántúl	1 584 956	101 829	...	1 687 139
Dél-Dunántúl	28 230	41 637	...	70 796
Észak-Magyarország	178 285	68 299	...	249 651
Észak-Alföld	280 732	7 937	...	288 971
Dél-Alföld	54 065	27 098	3 318	84 481
Ország összesen	2 872 612	549 570	16 465	3 438 648
Ebből: külföldi részesedés				
Közép-Magyarország	202 260	70 223	2 415	274 898
Közép-Dunántúl	544 083	214 239	324	758 646
Nyugat-Dunántúl	1 584 956	100 214	...	1 685 210
Dél-Dunántúl	28 230	41 447	...	69 961
Észak-Magyarország	178 285	21 218	...	201 198
Észak-Alföld	280 732	7 745	...	288 598
Dél-Alföld	54 065	28 447	1 227	83 739
Ország összesen	2 872 612	483 533	6 106	3 362 251
Egy vállalkozásra jutó saját tőke, millió forint				
Közép-Magyarország	3 018,8	3 724,7	1 889,4	3 130,8
Közép-Dunántúl	11 103,7	10 692,9	234,6	10 399,6
Nyugat-Dunántúl	41 709,4	7 833,0	...	32 445,0
Dél-Dunántúl	1 660,6	5 948,2	...	2 722,9
Észak-Magyarország	7 131,4	5 691,6	...	6 569,8
Észak-Alföld	12 760,6	2 645,8	...	11 114,3
Dél-Alföld	2 845,5	2 463,4	1 106,2	2 560,0
Ország összesen	12 120,7	6 245,1	1 029,1	10 084,0
Ebből: külföldi részesedés				
Közép-Magyarország	3 018,8	3 343,9	603,8	2 988,0
Közép-Dunántúl	11 103,7	10 201,9	81,0	10 252,0
Nyugat-Dunántúl	41 709,4	7 708,8	...	32 407,9
Dél-Dunántúl	1 660,6	5 921,0	...	2 690,8
Észak-Magyarország	7 131,4	1 768,1	...	5 294,7
Észak-Alföld	12 760,6	2 581,7	...	11 099,9
Dél-Alföld	2 845,5	2 586,1	409,1	2 537,6
Ország összesen	12 120,7	5 494,7	381,6	9 860,0

* Statisztikai létszám alapján. A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek adatai.

Termelés, 2011*

(millió forint)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Közép-Magyarország	6 125 734	1 048 213	236 963	657 059	408 291	2 350 526
Közép-Dunántúl	4 634 543	1 494 273	139 230	376 311	1 031 938	3 041 751
Nyugat-Dunántúl	3 015 224	16 614	97 233	101 050	2 093 694	2 308 590
Dél-Dunántúl	888 944	515 066	60 815	46 429	13 470	635 780
Észak-Magyarország	2 216 054	654 573	88 811	125 878	356 701	1 225 962
Észak-Alföld	1 338 470	101 351	145 078	121 021	82 779	450 228
Dél-Alföld	1 009 914	8 458	66 726	115 086	71 169	261 438
Ország összesen	19 228 884	3 838 547	834 855	1 542 833	4 058 041	10 274 276

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

A gépipari vállalkozások termelése létszám-kategória szerint, 2011*

(millió forint)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	215 078	266 665	277 335	1 591 448	2 350 526
Közép-Dunántúl	156 281	320 998	1 186 636	1 377 836	3 041 751
Nyugat-Dunántúl	159 217	32 405	274 693	1 842 275	2 308 590
Dél-Dunántúl	44 243	32 103	...	525 073	635 780
Észak-Magyarország	113 629	151 089	183 303	777 942	1 225 962
Észak-Alföld	102 247	103 888	100 657	...	450 228
Dél-Alföld	98 009	65 421	261 438
Ország összesen	888 704	972 569	2 084 677	6 328 326	10 274 276

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

Az egy alkalmazásban állóra jutó termelés, 2011*

(ezer forint)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ezen belül				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Közép-Magyarország	46 190	75 776	33 819	44 550	34 688	49 632
Közép-Dunántúl	54 613	125 866	22 815	37 720	57 523	66 283
Nyugat-Dunántúl	45 526	9 661	27 498	17 597	96 023	70 379
Dél-Dunántúl	25 924	50 520	12 268	27 602	9 790	34 913
Észak-Magyarország	44 639	50 900	27 973	35 124	41 975	43 603
Észak-Alföld	24 281	36 428	24 590	26 220	36 853	28 965
Dél-Alföld	20 717	13 675	21 690	17 861	19 595	18 985
Ország összesen	40 781	71 242	24 734	32 972	60 328	50 940

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**Az egy alkalmazásban állóra jutó termelés a gépiparban
létszám-kategória szerint, 2011***

(ezer forint)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	19 255	43 558	43 268	67 271	49 632
Közép-Dunántúl	21 297	40 452	78 963	88 383	66 283
Nyugat-Dunántúl	23 022	8 438	34 298	131 245	70 379
Dél-Dunántúl	12 149	14 419	...	50 455	34 913
Észak-Magyarország	26 363	36 392	31 260	56 409	43 603
Észak-Alföld	18 177	42 101	37 462	...	28 965
Dél-Alföld	15 067	22 019	18 985
Ország összesen	19 529	32 730	51 199	73 795	50 940

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

Értékesítés, 2011*

(millió forint)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Belföldi értékesítés						
Közép-Magyarország	2 305 402	126 371	44 423	40 428	47 936	259 159
Közép-Dunántúl	734 293	26 940	11 971	35 112	132 353	206 376
Nyugat-Dunántúl	370 145	1 344	6 473	19 272	66 917	94 006
Dél-Dunántúl	162 542	19 876	8 608	4 715	1 531	34 730
Észak-Magyarország	474 110	14 367	20 400	2 738	27 035	64 540
Észak-Alföld	391 226	968	16 224	7 319	18 189	42 699
Dél-Alföld	404 615	1 247	5 860	18 157	7 139	32 402
Ország összesen	4 842 334	191 113	113 960	127 740	301 099	733 911
Export						
Közép-Magyarország	3 760 318	918 331	194 204	607 053	357 899	2 077 487
Közép-Dunántúl	3 891 467	1 486 744	126 433	338 655	893 855	2 845 687
Nyugat-Dunántúl	2 621 578	15 448	89 806	82 084	2 006 362	2 193 700
Dél-Dunántúl	722 511	495 177	51 959	39 145	11 884	598 165
Észak-Magyarország	1 720 787	628 967	68 111	123 164	326 682	1 146 924
Észak-Alföld	921 601	97 733	127 471	109 145	64 814	399 163
Dél-Alföld	604 260	7 203	60 632	96 944	63 363	228 141
Ország összesen	14 242 521	3 649 601	718 616	1 396 192	3 724 858	9 489 268
Értékesítés összesen						
Közép-Magyarország	6 065 720	1 044 702	238 628	647 481	405 835	2 336 646
Közép-Dunántúl	4 625 760	1 513 683	138 405	373 767	1 026 208	3 052 063
Nyugat-Dunántúl	2 991 723	16 792	96 279	101 356	2 073 279	2 287 706
Dél-Dunántúl	885 054	515 053	60 567	43 860	13 415	632 895
Észak-Magyarország	2 194 897	643 334	88 511	125 902	353 717	1 211 464
Észak-Alföld	1 312 826	98 701	143 695	116 464	83 002	441 862
Dél-Alföld	1 008 874	8 449	66 491	115 101	70 501	260 543
Ország összesen	19 084 855	3 840 714	832 576	1 523 932	4 025 957	10 223 179

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

A gépipari vállalkozások értékesítése létszám-kategória szerint, 2011*

(millió forint)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Belföldi értékesítés					
Közép-Magyarország	61 931	38 137	108 381	50 710	259 159
Közép-Dunántúl	39 759	82 966	45 151	38 500	206 376
Nyugat-Dunántúl	56 960	3 658	16 189	17 199	94 006
Dél-Dunántúl	9 232	3 659	...	21 571	34 730
Észak-Magyarország	41 545	9 837	4 969	8 189	64 540
Észak-Alföld	34 888	3 988	3 024	...	42 699
Dél-Alföld	17 609	6 182	32 402
Ország összesen	261 925	148 427	178 309	145 251	733 911
Export					
Közép-Magyarország	148 695	227 800	171 332	1 529 660	2 077 487
Közép-Dunántúl	114 536	236 913	1 152 599	1 341 639	2 845 687
Nyugat-Dunántúl	101 971	29 606	256 564	1 805 559	2 193 700
Dél-Dunántúl	34 779	28 083	...	503 591	598 165
Észak-Magyarország	71 396	140 536	178 482	756 510	1 146 924
Észak-Alföld	65 725	97 865	94 986	...	399 163
Dél-Alföld	78 715	58 178	228 141
Ország összesen	615 818	818 982	1 913 073	6 141 395	9 489 268
Értékesítés összesen					
Közép-Magyarország	210 627	265 937	279 713	1 580 370	2 336 646
Közép-Dunántúl	154 295	319 879	1 197 750	1 380 139	3 052 063
Nyugat-Dunántúl	158 931	33 264	272 753	1 822 757	2 287 706
Dél-Dunántúl	44 011	31 743	...	525 162	632 895
Észak-Magyarország	112 941	150 374	183 451	764 698	1 211 464
Észak-Alföld	100 614	101 853	98 010	...	441 862
Dél-Alföld	96 324	64 360	260 543
Ország összesen	877 742	967 409	2 091 382	6 286 646	10 223 179

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

Az alkalmazásban állók száma, 2011*

(fő)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Fizikai foglalkozású						
Közép-Magyarország	88 731	7 674	5 212	9 765	9 212	31 864
Közép-Dunántúl	63 387	8 052	4 730	7 430	13 661	33 873
Nyugat-Dunántúl	53 202	1 260	2 973	4 617	17 575	26 425
Dél-Dunántúl	26 985	6 885	4 243	1 258	1 161	13 547
Észak-Magyarország	35 765	8 334	2 689	2 405	6 350	19 778
Észak-Alföld	44 256	1 806	4 968	3 552	1 786	12 111
Dél-Alföld	38 924	482	2 338	5 162	2 375	10 357
Ország összesen	351 251	34 494	27 152	34 190	52 119	147 955
Szellemi foglalkozású						
Közép-Magyarország	43 889	6 159	1 795	4 984	2 558	15 495
Közép-Dunántúl	21 474	3 820	1 373	2 546	4 279	12 018
Nyugat-Dunántúl	13 029	460	563	1 126	4 229	6 378
Dél-Dunántúl	7 305	3 310	715	424	215	4 664
Észak-Magyarország	13 878	4 526	486	1 179	2 148	8 338
Észak-Alföld	10 868	977	932	1 063	460	3 433
Dél-Alföld	9 825	137	738	1 282	1 257	3 414
Ország összesen	120 268	19 387	6 602	12 603	15 147	53 739
Alkalmazásban álló összesen						
Közép-Magyarország	132 620	13 833	7 007	14 749	11 770	47 359
Közép-Dunántúl	84 862	11 872	6 103	9 976	17 940	45 891
Nyugat-Dunántúl	66 230	1 720	3 536	5 742	21 804	32 802
Dél-Dunántúl	34 291	10 195	4 957	1 682	1 376	18 211
Észak-Magyarország	49 643	12 860	3 175	3 584	8 498	28 117
Észak-Alföld	55 124	2 782	5 900	4 616	2 246	15 544
Dél-Alföld	48 749	619	3 076	6 444	3 632	13 771
Ország összesen	471 519	53 881	33 754	46 793	67 266	201 694

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**A gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók száma
a szervezet létszám-kategóriája szerint, 2011***

(fő)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Fizikai foglalkozású					
Közép-Magyarország	7 952	4 258	4 460	15 195	31 864
Közép-Dunántúl	5 655	6 045	11 535	10 638	33 873
Nyugat-Dunántúl	5 499	3 220	6 635	11 071	26 425
Dél-Dunántúl	3 017	1 880	...	7 006	13 547
Észak-Magyarország	3 364	3 255	4 542	8 618	19 778
Észak-Alföld	4 388	1 920	1 753	...	12 111
Dél-Alföld	4 830	2 235	10 357
Ország összesen	34 704	22 812	31 027	59 412	147 955
Szellemi foglalkozású					
Közép-Magyarország	3 218	1 864	1 950	8 462	15 495
Közép-Dunántúl	1 683	1 890	3 493	4 952	12 018
Nyugat-Dunántúl	1 417	620	1 374	2 966	6 378
Dél-Dunántúl	625	347	...	3 401	4 664
Észak-Magyarország	946	897	1 322	5 173	8 338
Észak-Alföld	1 237	548	934	...	3 433
Dél-Alföld	1 675	736	3 414
Ország összesen	10 802	6 902	9 691	26 344	53 739
Alkalmazásban álló összesen					
Közép-Magyarország	11 170	6 122	6 410	23 657	47 359
Közép-Dunántúl	7 338	7 935	15 028	15 589	45 891
Nyugat-Dunántúl	6 916	3 840	8 009	14 037	32 802
Dél-Dunántúl	3 642	2 226	...	10 407	18 211
Észak-Magyarország	4 310	4 152	5 864	13 791	28 117
Észak-Alföld	5 625	2 468	2 687	...	15 544
Dél-Alföld	6 505	2 971	13 771
Ország összesen	45 506	29 715	40 717	85 756	201 694

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, 2011*

(forint)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ebből				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Fizikai foglalkozású						
Közép-Magyarország	187 292	156 966	156 910	183 075	182 077	172 348
Közép-Dunántúl	179 957	157 487	170 887	191 744	178 650	175 387
Nyugat-Dunántúl	186 689	137 936	171 984	153 189	247 272	218 350
Dél-Dunántúl	131 048	137 732	112 507	230 987	124 536	137 561
Észak-Magyarország	158 500	145 119	132 187	158 083	176 227	155 150
Észak-Alföld	143 511	122 885	126 907	179 354	166 288	147 613
Dél-Alföld	153 941	124 463	134 267	165 750	177 722	159 399
Ország összesen	169 658	147 546	143 620	177 953	200 601	172 826
Szellemi foglalkozású						
Közép-Magyarország	472 823	454 102	413 965	506 433	448 739	465 543
Közép-Dunántúl	420 854	381 463	421 743	432 328	407 250	405 858
Nyugat-Dunántúl	404 301	355 876	455 256	319 754	498 498	453 282
Dél-Dunántúl	312 032	322 450	279 176	407 969	280 290	321 673
Észak-Magyarország	364 647	286 240	331 829	391 789	447 809	344 052
Észak-Alföld	360 162	344 308	468 306	379 946	377 956	393 858
Dél-Alföld	332 019	265 338	347 060	331 642	453 358	377 199
Ország összesen	412 275	368 573	398 184	432 409	446 707	409 085
Alkalmazásban álló összesen						
Közép-Magyarország	287 312	288 763	221 826	290 559	239 680	267 464
Közép-Dunántúl	241 133	229 524	229 409	253 131	233 156	236 060
Nyugat-Dunántúl	229 868	199 574	219 363	185 791	295 922	264 383
Dél-Dunántúl	170 790	197 935	137 148	275 833	149 262	185 318
Észak-Magyarország	217 180	194 823	164 195	230 353	243 426	210 776
Észak-Alföld	189 339	201 496	181 087	225 277	209 927	202 033
Dél-Alföld	191 649	155 901	185 157	198 979	273 495	213 625
Ország összesen	233 741	227 199	194 122	245 733	255 772	235 793

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**A gépipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete
a szervezet létszám-kategóriája szerint, 2011***

(forint)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Fizikai foglalkozású					
Közép-Magyarország	156 833	185 230	181 358	173 829	172 348
Közép-Dunántúl	154 501	163 163	173 295	195 389	175 387
Nyugat-Dunántúl	158 590	133 864	205 689	277 774	218 350
Dél-Dunántúl	124 167	130 381	...	137 465	137 561
Észak-Magyarország	165 847	165 549	147 683	151 352	155 150
Észak-Alföld	142 891	190 829	117 362	...	147 613
Dél-Alföld	151 250	162 200	159 399
Ország összesen	152 186	163 165	175 039	186 803	172 826
Szellemi foglalkozású					
Közép-Magyarország	344 779	479 711	494 871	499 244	465 543
Közép-Dunántúl	347 377	435 847	429 545	397 372	405 853
Nyugat-Dunántúl	342 742	339 453	438 072	534 519	453 282
Dél-Dunántúl	288 564	264 265	...	322 479	321 673
Észak-Magyarország	359 808	413 100	402 360	314 098	344 052
Észak-Alföld	306 981	453 688	342 286	...	393 858
Dél-Alföld	352 971	352 136	377 199
Ország összesen	339 873	420 123	440 629	422 073	409 085
Alkalmazásban álló összesen					
Közép-Magyarország	210 418	275 141	275 660	288 791	267 464
Közép-Dunántúl	198 757	228 154	233 344	259 772	236 060
Nyugat-Dunántúl	197 245	167 668	245 453	332 270	264 383
Dél-Dunántúl	153 091	151 519	...	198 094	185 318
Észak-Magyarország	210 383	217 923	204 858	211 283	210 776
Észak-Alföld	179 579	249 328	194 622	...	202 033
Dél-Alföld	203 350	209 193	213 625
Ország összesen	197 102	222 950	238 160	258 689	235 793

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**A munkaerő-kölcsönző ügynökségektől kölcsönvett munkavállalók létszáma
a gépiparban, 2011***

(fő)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ezen belül					gépipar összesen (CI-CL)
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)		
Közép-Magyarország	10 626	2 200	338	3 784	882	7 205	
Közép-Dunántúl	6 439	2 729	333	452	1 740	5 254	
Nyugat-Dunántúl	3 449	...	511	169	1 587	2 274	
Dél-Dunántúl	5 041	4 819	140	...	–	4 992	
Észak-Magyarország	2 456	1 264	370	673	...	2 382	
Észak-Alföld	2 408	...	320	308	142	778	
Dél-Alföld	2 279	–	181	340	121	642	
Ország összesen	32 699	11 028	2 194	5 758	4 546	23 526	

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**A munkaerő-kölcsönző ügynökségektől kölcsönvett munkavállalók létszáma
a gépiparban létszám-kategória szerint, 2011***

(fő)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	2 249	332	490	4 134	7 205
Közép-Dunántúl	440	222	1 434	3 158	5 254
Nyugat-Dunántúl	253	...	1 020	928	2 274
Dél-Dunántúl	172	–	...	4 819	4 992
Észak-Magyarország	254	399	257	1 472	2 382
Észak-Alföld	291	215	–	...	778
Dél-Alföld	–	181	642
Ország összesen	3 659	1 422	3 322	15 123	23 526

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

A beruházások teljesítményértéke

(millió forint)

Régió	Feldolgozóipar (C)				Ebből: gépipar (CI-CL)			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Közép-Magyarország	249 044	213 957	262 063	209 688	62 413	45 859	132 560	58 071
Közép-Dunántúl	217 224	156 593	187 581	156 636	89 774	99 801	89 974	75 737
Nyugat-Dunántúl	156 154	111 221	102 021	285 879	95 620	68 857	73 316	251 770
Dél-Dunántúl	45 614	22 152	23 786	23 284	24 178	10 352	11 280	9 686
Észak-Magyarország	111 977	73 039	92 472	110 816	40 421	33 988	36 354	54 204
Észak-Alföld	53 424	58 302	61 134	80 261	16 076	10 492	12 001	14 918
Dél-Alföld	38 628	29 178	32 843	110 171	13 698	9 547	9 833	84 675
Ország összesen	872 065	664 443	761 900	976 736	342 179	278 896	365 318	549 061

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

A beruházások teljesítményértéke ágazat szerint, 2011*

(millió forint)

Régió	Feldolgozó- ipar összesen (C)	Ezen belül				
		számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása (CI)	villamos berendezés gyártása (CJ)	gép, gépi berendezés gyártása (CK)	jármű- gyártás (CL)	gépipar összesen (CI-CL)
Közép-Magyarország	209 688	21 489	5 735	12 959	17 887	58 071
Közép-Dunántúl	156 636	15 774	7 785	17 142	35 036	75 737
Nyugat-Dunántúl	285 879	921	6 332	3 948	240 569	251 770
Dél-Dunántúl	23 284	4 071	2 572	1 812	1 231	9 686
Észak-Magyarország	110 816	24 666	2 754	5 881	20 903	54 204
Észak-Alföld	80 261	1 544	5 246	6 047	2 081	14 918
Dél-Alföld	110 171	...	2 192	6 158	76 033	84 675
Ország összesen	976 736	68 759	32 616	53 947	393 740	549 061

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

**A gépipari vállalkozások beruházásainak teljesítményértéke
létszám-kategória szerint, 2011***

(millió forint)

Régió	50–249 fő	250–499 fő	500–999 fő	1000 fő és több	Összesen
Közép-Magyarország	8 618	6 918	9 731	32 803	58 071
Közép-Dunántúl	10 783	12 039	30 211	22 705	75 737
Nyugat-Dunántúl	4 066	2 070	37 460	208 174	251 770
Dél-Dunántúl	2 667	1 432	...	4 027	9 686
Észak-Magyarország	4 920	7 498	6 492	35 294	54 204
Észak-Alföld	4 402	2 019	1 413	...	14 918
Dél-Alföld	75 056	2 528	84 675
Ország összesen	110 510	34 505	89 529	314 518	549 061

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

A gépipari vállalkozások beruházásai anyagi-műszaki összetétel szerint, 2011*

(millió forint)

Régió	Épületek, egyéb építmények	Gépek, berendezések, járművek	Egyéb	Összesen
Közép-Magyarország	7 902	50 168	–	58 071
Közép-Dunántúl	5 969	69 768	–	75 737
Nyugat-Dunántúl	71 565	180 206	–	251 770
Dél-Dunántúl	2 416	7 270	–	9 686
Észak-Magyarország	6 152	48 052	–	54 204
Észak-Alföld	1 850	13 068	–	14 918
Dél-Alföld	23 102	61 573	–	84 675
Ország összesen	118 956	430 106	–	549 061

* A legalább 50 főt foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai.

Megjegyzések:

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítjuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

Az adatokat a vállalkozások székhelye szerint közöltük.

Jelmagyarázat:

– = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.

.. = az adat nem ismeretes.

0 = a mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

+ = előzetes adat.

| = a vonallal elválasztott adatok összehasonlíthatósága korlátozott.

További információk, adatok (linkek):

Módszertan

ISBN 978-963-235-366-1

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Nyitrai József igazgató

További információ: Kása Katalin tájékoztatási osztályvezető

Telefon: (+36-96) 502-423, katalin.kasa@ksh.hu

tajekoztatas.gyor@ksh.hu, telefon: (+36-96) 502-400